ROK III WRZESIEŃ NR. 7

PRZEGLĄD WYDAWNICTW KSIĄŻNICY POLSKIEJ

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI: LWÓW, CZARNIECKIEGO 12, TEL. 345 — WARSZAWA, NOWY ŚWIAT L. 59 TELEFON 147-62 i 223-65

TOWARZYSTWA NAUCZYCIELI SZKÓŁ WYŻSZYCH STOWARZYSZENIA ZAREJ. Z OGRAN. PORĘKĄ I ATLASU AKC. S-KI KARTOGRAFICZNEJ I WYDAWNICZEJ

PRENUMERATA ROCZNA 200 MAREK P. ODDZ. LWOW. P. K. O. 149.598 – ODDZ. WARSZ. P. K. O. 117 DLA CZŁONKÓW KSIĄŻNICY POLSKIEJ BEZPŁATNIE

MIESIĘCZNIK POŚWIĘCONY KRYTYCE I BIBLJOGRAFJI WYDAWNICTW WŁASNYCH

Do

CZŁONKÓW KSIĄŻNICY POLSKIEJ T. N. S. W.

W celu umożliwienia przeprowadzenia zamknięcia rachunków prosimy o łaskawe powiadomienie nas, czy przyznaną w r. 1921 15% dywidendę przesłać mamy gotówką (w takim razie prosimy o podanie dokładnego adresu), czy też mamy ją wpisać na rachunek udziałów „Książnicy".

W braku odpowiedzi do **15. października 1922** wpiszemy przypadającą dywidendę na udziały członków z walutą 1. stycznia 1922.

We własnym interesie Członków upraszamy o jak najrychlejsze wpłacenie deklarowanych kwot na rzecz „Książnicy".

Członków, którzy do dnia dzisiejszego nie nadesłali książeczek udziałowych, prosimy o nadesłanie tychże celem wpisania dywidendy za rok 1921.

Lwów, dnia 26. sierpnia 1922

KSIĄŻNICA POLSKA T. N. S. W.
LWÓW, UL. CZARNIECKIEGO L. 12.

NOWY ROK SZKOLNY

Nowy rok szkolny zaczynamy w warunkach lepszych niż w latach poprzednich. Państwo nasze po burzach i ciężkich przejściach lat minionych, wchodzi powoli w okres spokojnej i systematycznej pracy, mającej na celu ulepszenie stosunków społecznych i ekonomicznych.

W pierwszym rzędzie zwraca zarówno rząd jak i społeczeństwo baczną uwagę na młodzież, przyszłych obywateli państwa, przyszłych kierowników nawy państwowej. Szkolnictwo rozwija się silnie, system nauczania zmienia się, ujednostajnia we wszystkich byłych zaborach, ulega ciągłemu, systematycznemu ulepszaniu. W ciągu kilku lat istnienia odrodzonej Polski, poczyniono pod względem systemu nauczania tak znaczne postępy, tak dalece zerwano z dawnymi, bezdusznymi szablonami, że możemy się tem słusznie chwalić wobec zagranicy i wysuwać fakt ten jako dowód naszej żywotności duchowej, naszej gorliwości w pracy nad utrwaleniem i udoskonaleniem tak cudownym sposobem odzyskanej ojczyzny i wolności.

Zmiana systemu nauczania, zmiana warunków pracy, możność swobodnego wypowiadania się bez kontroli ciemięzców, wywołały konieczność przemiany podręczników szkolnych. Jedne z nich można było zatrzymać po pewnem uzupełnieniu, inne zostały zastąpione nowemi opracowaniami, jeszcze inne okazały się całkiem zbędnemi, w miejsce ich weszły zaś nowe podręczniki do nowych przedmiotów nauki szkolnej.

Rozumiejąc jak wielką wartość stanowi dobra książka szkolna, zarówno dla ucznia jak i dla uczącego, założyło T. N. S. W. Książnicę Polską, w celu dostarczania młodzieży najlepszych podręczników szkolnych, oraz wydawania dzieł z dziedziny wychowawstwa. Pomimo bardzo ciężkich warunków wydawniczych, pomimo rosnącej z dnia na dzień ceny papieru i robocizny, Książnica Polska trwa usilnie na wskazanem jej przez założycieli stanowisku, starając się pod każdym względem zaspokoić potrzeby duchowe uczniów i nauczycieli, usiłując dać szkole polskiej najdoskonalsze podręczniki po możliwie najniższych cenach.

Nowy rok szkolny zastaje Książnicę Polską na posterunku. Przygotowała ona na nowy sezon szkolny długi szereg dzieł nowych, lub w nowej szacie wydanych. Dzieła te można podzielić na trzy duże grupy. Pierwsza, największa, to podręczniki szkolne, druga, to dzieła pomocnicze dla uczniów, ułatwiające im pracę w szkole i w domu, trzecią grupę stanowią dzieła z zakresu pedagogji, przeznaczone dla nauczycielstwa i wogóle osób interesujących się wychowaniem młodzieży i postępami na polu wychowawstwa.

Przeważna część dzieł grupy pierwszej to podręczniki dla szkoły średniej. Dla nauczania początkowego wydano po raz drugi doskonałą „Pierwszą czy-

tankę dla dzieci“ Falskiego, dla szkół powszechnych zaś ks. Gadowskiego „Dzieje biblijne w skróceniu“. Podręcznik ten ukazał się w szóstem wydaniu.

Ponieważ podręczniki dla szkół średnich wydawane w latach poprzednich okazały się bardzo dobremi i celowemi, wydano je w miarę wyczerpania nakładu — ponownie, zaprowadzając niejednokrotnie pewne zmiany i uzupełnienia. Mamy tu więc siódme wydanie Caesara „Commentarii de bello gallico“ w bardzo dobrem opracowaniu Terlikowskiego, czwarte wydanie Ovidiusa „Wiązanki wierszy z dodatkiem wybranych elegij Tibulla i Propercjusza“ w wydaniu prof. Sinki, „Wypisy polskie dla szkół średnich“ tom V Konstantego Wojciechowskiego, w nowem piątem wydaniu, część drugą „Arytmetyki“ Sierzputowskiego, ukazującą się po raz piąty w zmienionej trochę i ulepszonej formie, Gebertów „Opowiadania z dziejów ojczystych“ w ósmem wydaniu i ks. Szydelskiego „Dzieje biblijne przed Jezusem Chrystusem“ w piątem wydaniu.

Z nowych podręczników szkolnych ukazały się „Pogadanki przyrodnicze dla klasy trzeciej“, opracowane przez Janusza Domaniewskiego, książka przewyższająca wszystkie dawne tego rodzaju podręczniki zarówno formą ujęcia tematu, jak i łatwością wykładu; do nauki języka łacińskiego wydano „Wypisy łacińskie“, zestawione przez Jana Szczepańskiego, prawdziwe wypisy z dzieł Neposa, Cezara, Cycerona, Owidjusza i Fedrusa, dalekie od szablonu dawnych podręczników. Do nauki języka francuskiego wyszedł J. Szaroty „Cours de français“, część druga, równie dobra jak część pierwsza. Nowy doskonały „Podręcznik do nauki o Polsce“ opracowała Gruszecka-Nitschowa.

Z powodu trudności natury technicznej, na jakie wydawcy ciągle jeszcze na każdym kroku napotykają, opóźniło się o parę dni ukazanie się na półkach księgarskich kilku doskonałych książek szkolnych. W początkach września wyjdzie podręcznik krajoznawstwa dla klasy pierwszej, ułożony przez prof. dra Eug. Romera i M. Polaczkównę, oraz podręczniki języka francuskiego dla klasy piątej i szóstej M. Stanowskiej „L'ami de la France“ 4-me année I-re partie i 5-me année, II-me partie.

Z podręczników naukowych dla szkół akademickich ukazała się „Geometrja wykreślna“ prof. K. Bartla w drugiem, poprawionem i uzupełnionem wydaniu.

Obok podręczników szkolnych wydała Książnica Polska parę dzieł pierwszej jakości, ułatwiających uczniowi pracę w domu. Tylko jedno z nich jest zupełnie nowe, mianowicie Adamczewskiego „Zbiór zadań i pytań z literatury polskiej“, pierwsza książka tego rodzaju i z tego zakresu w literaturze pedagogicznej polskiej. Odda ona napewne nadzwyczajne usługi uczniom, ułatwiając im pracę, lecz nie pracując za nich, jak to ma miejsce niejednokrotnie przy wydawnictwach pomocniczych. Do wznowień w tym dziale zaliczymy drugie uzupełnione wydanie Łosia „Zasad ortografji

polskiej i słownika ortograficznego“ i Terlikowskiego „Preparację do wyboru pism P. Owidjusza Nasona“ w piątem wydaniu.

Z dziedziny wychowawstwa ukazało się cztery dzieła najpierwszej jakości co do treści i formy. Znajdujemy tu przedewszystkiem kontynuację „Encyklopedji wychowawczej“, tego ze wszech miar potrzebnego wydawnictwa. Nowo wydana część tomu dziewiątego zajmuje się polską oświatą i szkolnictwem do 1914 r. Jako dalszy ciąg „Prodromu Mesjanizmu“ Hoene-Wrońskiego, ukazała się „Filozofja pedagogji“ tegoż myśliciela, w tłómaczeniu i opracowaniu Józefa Jankowskiego.

Inną dziedzinę pracy pedagogicznej porusza Misky w dziele „Plastyczne uzmysławianie przedmiotu. Część I. Martwa natura“, podającem doskonałe zasady i metody rozwoju umysłowości dziecka zapomocą plastyki. Ostatniem dziełem w tej grupie jest „Wstęp do pedagogiki“ Lucjana Zarzeckiego, książka stanowiąca pierwszą próbę tego rodzaju w naszej literaturze pedagogicznej. Oby przyczyniła się ona do wyrugowania od nas podręczników, obcych nam z autorstwa, języka, i ducha.

Aby zaokrąglić ten dział, wspomnieć musimy o książce nie wydanej wprawdzie przez Książnicę Polską, lecz znajdującej się tam na składzie głównym, to jest o Dr. Librachowej „Rozumowaniu dzieci. Badaniach eksperymentalnych nad dziećmi od lat dziewięciu do dwunastu“. Książka ta zajmuje się naukowo psychologją dziecka. Przeczytanie i przemyślenie jej dopomoże niejednokrotnie nauczycielowi do uniknięcia błędów i do dostosowania się do poziomu umysłowego dziecka.

Wymieniony szereg dzieł, doskonałych co do treści i formy, opracowanych przez najlepszych fachowców, świadczy o gorliwości Książnicy Polskiej w spełnianiu przyjętego na siebie obowiązku podnoszenia poziomu umysłowego uczni i nauczycieli przez dobór podręczników szkolnych i dzieł z zakresu pedagogji.

ODPOWIEDŹ W SPRAWIE OCENY ELEMENTARZA RACHUNKOWEGO T. SIERZPUTOWSKIEGO, NAPISANEJ PRZEZ INSP. K. BUZKA, ZAMIESZCZONEJ W NR. 3, R. 1922 MIESIĘCZNIKA PODAGOGICZN.

Ocena książki ma wartość tylko wtedy, jeżeli zawiera objektywne stwierdzenie zalet, błędów i braków i oparta jest na danych faktycznych; jest ona wtedy pożyteczną zarówno dla autora, który może dążyć do poprawienia błędów i uzupełnienia braków,* jako też i dla czytelnika, któremu ułatwi sformułowanie własnego poglądu na książkę.

W przeciwnym razie, gdy ocena książki — zwłaszcza naukowej — jest subjektywną, sprawia autorowi przykrość, zaś ogółowi wyrządza krzywdę, gdyż ten i ów pod wpływem sugestji recenzenta zaniecha poznania książki, z której mógłby zaczerpnąć pożytecznych wiadomości i która pobudziłaby go do głębszego zbadania danej kwestji.

W danym przypadku ocena napisana przez ins. Buzka jest pozbawiona cech objektywnych, a nawet czyni książce i autorowi zarzuty bezpodstawne, jak to niżej zostanie udowodnione. Z tego więc powodu poczuwam się do obowiązku ogłosić niniejszą odpowiedź.

Załączam odpowiedzi na kolejne zarzuty:

1^0 Recenzent przypisuje autorowi intencje, których ten nie miał, natomiast nie uwzględnia stanowiska metodycznego autora, na którem tenże stanął jasno i wyraźnie we „Wskazówkach metodycznych“ do „Elementarza Rachunkowego“ wydanych jednocześnie z elementarzem.

Mianowicie: recenzent pisze: „Jeżeli żądamy od ucznia, by ten widząc nauczyciela rączkę (chyba obsadkę!) i t. p... i palec, wyrobił sobie pojęcie liczby 1 jeden, a widząc... i t. p.... wyrobił sobie pojęcie liczby 2, i jeżeli żądamy następnie, by uczeń temi nowemi pojęciami operował gładko, jak psycholog pojęciami „wrażenie, spostrzeżenie, wyobrażenie“, to wtedy nazywa się to nauką uzmysłowioną i nikt nie widzi żadnego uchybienia. Nie, tak krótką i łatwą drogą wyrobić w umyśle dziecka pojęć liczbowych żaden nawet cudotwórca nie zdoła“.

Odpowiedź. Autor daleki jest od wymienionych żądań i we wspomnianych „Wskazówkach metodycznych“ zaznacza (patrz str. 9): Ćwiczenia zawarte w Elementarzu, stanowiąc jeden z ostatnich fragmentów poszczególnej lekcji, zawierają materjał do sprawdzenia i utrwalenia wiadomości dziecka, a zarazem są jakby planem postępowania dla nauczyciela.

Również na str. 9—10 tychże „Wskazówek“, bezpośrednio widzimy w schemacie lekcji rachunków użycie Elementarza dopiero na piątem miejscu po dłuższem przygotowaniu metodą poglądową.

Wnoszę przeto, że cytowany ustęp z recenzji insp. Buzka jest raczej zwrotem retorycznym, a nie odnosi się do mojego Elementarza. Naturalnie wychodzę z założenia, że recenzent przestudjował uważnie „Wskazówki metodyczne do elementarza“.

2^0 Drugi ustęp recenzji odnosi się do metody monograficznego traktowania liczb pierwszego dziesiątka. Recenzent nie jest zwolennikiem tejże metody, przytacza jednak (czy jako wzór?!) kilku metodyków, którzy ją stosują. Nadmieniam, że nie przytacza on najpoważniejszego nowoczesnego

metodyka zachodu, szwajcara Stöcklina, który dał wyraz zachodnio-europejskim zapatrywaniom metodycznym w swem dziele trzytomowem p. t. Schweizerisches Kopfrechenbuch.

Autor Elementarza jest zwolennikiem poglądów Stöcklina, które uważa za umiarkowane i objektywne. We „Wskazówkach metodycznych“ autor skreślił w § 1 i 2 te podstawy objektywne, na których można zbudować poglądy metodyczne i z nich (patrz § 3) wyciągnąć wskazówki praktyczne.

3° Recenzent wyraża zdziwienie, że na początku § 3 zamieszczony schemat rachunkowy zawiera 8+7 i 7+8 i pisze „co ma wspólnego dodawanie 8+7 i 7+8 przedstawione w § 3. Zgoła że nic“.

Odpowiedź. 7+8=15, a zarazem 8+7=15, stwierdza podstawową własność dodawania (prawo przemienności) lex commutationis.

4° Recenzent pisze: „A skąd wzięły się w tym ustępie (t. j. § 3) zadania takie, jak 2+9, 3+8, 3+9 zupełnie jeszcze nie przygotowane“.

Odpowiedź. Twierdzenie to jest niesłuszne, gdyż zadania 2+9, 3+8, 3+9 są poprzedzone w tymże § 3 przez 7 gatunków zadań w łącznej liczbie dziewięćdziesięciu dziewięciu ćwiczeń stopniowanych. A więc wymienione zadania są aż „postokroć“ przygotowane.

5° Recenzent poprawia autora, i pisze:

zamiast	ma być
8+7=?	8+7=?
8+2=10	8+2=10
+5+5	10+5=15
8+7=15	8+7=15

Odpowiedź. Proponowany przez recenzenta sposób napisania zawiera sprzeczność logiczną, gdyż kolumna druga 2+5 jest sumowana, natomiast kolumna pierwsza i trzecia t. j. 8 i 10 i 10 i 5 nie są sumowane. Wskutek tej sprzeczności proponowana korekta recenzenta jest nie do przyjęcia, a sam zarzut jest niesłuszny.

6° Recenzent pisze: „Młodego, niedoświadczonego nauczyciela wprowadzi Elementarz w błąd“.

Odpowiedź. Jest to zbyt śmiałe twierdzenie, którego nie należy używać w ocenach książek naukowych. Elementarz wraz ze wskazówkami jest wyrazem pewnych poglądów metodycznych (z któremi można się najwyżej nie zgadzać), zresztą poglądów nie odbiegających zbytnio od nowych wzorów zachodnio europejskich. Nauczyciel młody powinien zapoznać się z każdą publikacją traktującą o kwestjach metodyki. Nauczyciel może się nie zgodzić z poglądami autora, lecz powinien to sam wobec siebie umotywować. Wielu nauczycieli wyraziło już opinje pochlebne o „Elementarzu“ i „Wskazówkach“ i obawiam się, aby właśnie ocena Szanownego Recenzenta „nie wprowadziła w błąd“ tych, którzy „Elementarza rachunkowego“ i „Wskazówek metodycznych“ do niego nie znają...

Dlatego też pozwolę sobie zaapelować do Kolegów nauczycieli, którzy pragną poznać Elementarz, aby zechcieli bardzo uważnie przestudjować „Wskazówki metodyczne“, które w sposób zwięzły (na 21 stronicach) streszczają podstawy metodyczne i wynikające z nich wskazania praktyczne.

T. Sierzputowski

DZIAŁ SPRAWOZDAWCZY

Misky Ludwik. *Plastyczne uzmysławianie przedmiotów.* Część I. „Martwa natura“. Lwów-Warszawa. MCMXXII. 8⁰, str. 199 + 1 nlb. W tekście 183 rycin, w tem 3 tablice barwne.

Reforma szkolnictwa ogólnokształcącego wysunęła na pierwszy plan te przedmioty, które zgodnie z jej zasadniczemi założeniami, z główną ideą reformy, wymagają samodzielnego wysiłku ucznia, gdzie przez własne doświadczenie, przy skojarzeniu władz duchowych z pracą rąk, dochodzi on drogą eksperymentu do poznania zjawisk. Jednym z najwalniejszych środków do zwalczania werbalizmu w nauce w ten sposób, aby uczeń mógł operować nie słowami, lecz wyobrażeniami przedmiotów, jest twórcza praca na godzinach tzw. pracy ręcznej i rysunku. Właściwie jestto nauka plastycznego wyobrażania przedmiotów w jakikolwiek sposób, niekoniecznie tylko rysunkiem.

Prócz kształcenia wyobraźni nauka ta kształci także smak estetyczny, a prowadzona w sposób, jaki wskazuje autor książki, zapoznaje młodzież z rodzimą kulturą polską, przez co wyrabia w niej silne poczucie narodowe.

Zdolność spostrzegania, wyobrażania kształtów i odtwarzania form, są bezpośredniemi założeniami nauki plastycznego uzmysławiania przedmiotów, której metodykę nauczania opracował autor, opierając się na swych długoletnich doświadczeniach jako nauczyciel, a zwłaszcza jako wizytator fachowy t. zw. nauki rysunku.

Pracy, któraby nietylko pod względem treści dydaktycznej ale i pod względem literackim i artystycznym stała na takim poziomie jak ta książka, dotychczas nie miała polska literatura zawodowa. Reklamowane zagraniczne podręczniki w znacznej mierze nie dorównują jej pod każdym względem. Książka ta najskuteczniej rywalizuje z niemieckim podręcznikiem Alojzego Kunzfelda, którego wartość artystyczna i literacka pozostaje znacznie w tyle poza zaletami pracy niniejszej.

Jestto podręcznik przeznaczony głównie dla nauczyciela, zwłaszcza rozpoczynającego swój zawód lub potrzebującego orjentacji w zakresie materjału naukowego i metodyki nauczania. Praca ta omawiając studjum modelu i to martwego, nie traktuje zupełnie o twórczości z wyobraźni ani nie opracowuje ogromnego działu zdobnictwa. Jest zatem monografją kategorji rysunku z modelu. Pojawia się dopiero część pierwsza traktująca o modelu martwym. Studjum żywej natury opracowuje autor w II części „Plastycznego uzmysławiania przedmiotów“, którą Książnica w najkrótszym czasie ogłosi. *Dr. A. Z.*

Wiliński Feliks. *„Bank i jego organizacja“*. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z drukarni Ludowego spółdz. tow. wydawn. we Lwowie. MCMXXII. 8⁰, str. 336.

Powodem, który skłonił autora do napisania niniejszej książki jest — jak sam w swej przedmowie podaje — szybki rozwój banków w Polsce, a co za tem idzie, znaczne zapotrzebowanie fachowych sił bankowych. Wedle zamiaru autora, książka powyższa ma służyć w pierwszej linji nieprzygotowanym fachowo pracownikom bankowym, następnie młodzieży kształcącej się w akademjach i szkołach handlowych a wkońcu publiczności interesującej się techniką banku. Jak z powyższego widocznem jest, autor wytknął sobie bardzo pożyteczny i chwalebny cel, chcąc stworzyć rodzaj elementarza dla nauki o bankowości. Jedne działy przedstawia autor rzeczywiście w sposób bardzo przystępny i zrozumiały, inne natomiast są dla laików mniej przystępne. Nie można jednak autorowi brać tego za złe, ponieważ sprostanie tego rodzaju zadaniu nie jest wcale rzeczą łatwą, co zresztą sam autor w dalszym ciągu swej przedmowy zrozumiał podając, że w książce swej nie mógł wszystkiego wyprowadzać „ab ovo“ i dlatego też napisał ją w ten sposób, że jest ona dostępna dla tych, którzy posiadają już pewne choćby szczupłe wiadomości z zakresu teorji buchalterji, prawa handlowego i wekslowego oraz z dziedziny ekonomji politycznej.

Z naszej strony zauważyć należy, że książka

ta jest raczej rodzajem repetytorjum i może być z powodzeniem używana w praktyce przez tych, którzy już mają teoretyczne wykształcenie. Jako repetytorjum ma wiele zalet, a przedewszystkiem zawiera bardzo dużą ilość najrozmaitszych formularzy, co w praktyce może przynieść nieocenione usługi.

Książka Wilińskiego dzieli się na dwie części, a to na „część ogólną“, rozpadającą się na trzy rozdziały, w których autor traktuje o powstaniu i rozwoju banków, bankach w Polsce, interesach bankierskich i podziale banków wedle ich celów — oraz na „część szczegółową“, składającą się z ustępu, w którym autor przedstawia na jakie oddziały się normalnie każdy bank rozpada, a we właściwej części szczegółowej omawia zosobna organizację i zakres działania każdego z takich oddziałów. Na końcu znajduje się opis większych instytucji bankowych w Polsce z podaniem siedziby zakładu centralnego, filji, wysokości kapitału zakładowego, składu rady nadzorczej i dyrekcji.

Z części ogólnej dowiadujemy się pokrótce o powstaniu i rozwoju banków od najdawniejszych czasów, o znaczeniu ich w początkach rozwoju, czasach późniejszych i obecnych, oddziaływaniu ustawodawstwa kościelnego na rozwój banków i t. p. Omawiając rozwój banków w XVIII w. wspomina autor o banku emisyjnym Lawa, który jak wiadomo upadł wskutek emitowania banknotów bez pokrycia.

W części tej przedstawiony jest również w zarysie rozwój banków w Polsce począwszy od założenia „Towarzystwa kredytowego ziemskiego“ w Warszawie aż po czasy ostatnie.

W rozdziale drugim części ogólnej jest mowa o interesach bankierskich, w szczególności kredytowych, pieniężnych i komisowych. Cały ten rozdział jest ujęty jasno i przejrzyście, a to samo można powiedzieć i o rozdziale trzecim tej części. Na uznanie zasługuje przedstawienie pojęcia banków emisyjnych i przemysłowych oraz łączące się z tem omówienie rozmaitych systemów pokrycia banknotów oraz zadań banków przemysłowych.

W części szczegółowej zwrócić należy uwagę na bardzo dobrze ujęty dział o wekslu. Znajdujemy tam prawo wekslowe obowiązujące dzisiaj w trzech byłych zaborach, oraz istotne różnice między poszczególnemi ustawami. Dobrze również przedstawiają się ustępy książki o dewizach, obligacjach i akcjach. W ustępie o oddziale giełdowym banku podana jest ustawa o organizacji giełd w Polsce.

Mniej szczęśliwie wypadł ustęp o arbitrażu, natomiast rozdział o korespondencji przedstawia się może najlepiej z całej książki. Tutaj autor podaje bardzo wiele wzorów korespondencyjnych; przyznać należy, że je zebrał bardzo starannie.

Za mało miejsca poświęcono w książce buchalterji, która jako podstawa sprawnego fungowania banku wymaga więcej pieczołowitego zajęcia się nią, autor tymczasem w rozdziale tym o wielu rzeczach mówi w ten sposób, że dla zrozumienia tego działu koniecznem jest posługiwanie się innym, obszerniejszym podręcznikiem.

Reasumując powyższe uwagi, powiedzieć można, że wydawnictwo to jest bezsprzecznie pożyteczne i może służyć z powodzeniem do praktycznego użytku osobom posiadającym już pewne wykształcenie teoretyczne, przedewszystkiem przez bogaty zbiór wzorów i formularzy.

Zdaje się, że cele dalsze, jakie sobie wytknął autor a mianowicie, aby książka jego służyła początkującym pracownikom bankowym, fachowo nieprzygotowanym, oraz publiczności interesującej się bankowością, — trudne są do osiągnięcia a to przez zanadto skodenzowany sposób przedstawiania rzeczy.

Dr Zbigniew Barth.

DZIAŁ BIBLJOGRAFICZNY

Caesar C Julius. *Commentarii de bello gallico.* Do użytku szkolnego wydał i słowniczkiem opatrzył F. Terlikowski. Z mapą Galji i 20 rycinami. Wydanie siódme. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z drukarni Ludowego spółdzielczego tow. wydawn. we Lwowie. MCMXXII. 8°, str. XV + nlb + 159 + 1 nlb + 1 mapa.

Fakt ukazania się historji Caesara w opracowaniu Terlikowskiego w siódmem wydaniu jest dostatecznym dowodem dobroci tego podręcznika. Bo też Terlikowski z wielkim nakładem pracy i zastosowaniem całej swej wielkiej wiedzy wydał Caesara, a w każdem prawie wydaniu wprowadza uzupełnienia i udoskonalenia. Wyboru tekstu dokonano bardzo szczęśliwie, podając ustępy rzeczywiście najważniejsze, najcharakterystyczniejsze lub najładniejsze, zastępując opuszczone rozdziały zwięzłemi streszczeniami. Wiadomości wstępne, uwagi końcowe o urządzeniach i organizacji wojska rzymskiego, doskonałe ilustracje i mapki tak uzupełniają tekst, że całość przedstawia obraz zupełnie zamknięty i kompletny.

Domaniewski Janusz. *Pogadanki przyrodnicze dla klasy trzeciej.* Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z drukarni W. A. Szyjkowskiego, Lwów, ul. Zimorowicza 14. MCMXXII, 8°, str. 196.

Nowy podręcznik szkolny nauk przyrodniczych dla klasy trzeciej różni się bardzo od dawnych tego rodzaju wydawnictw. Nie jest suchą tylko systematyką roślin czy zwierząt, lecz zwraca baczną uwagę na morfologję, somatologję, fizjologję, rozmieszczenie geograficzne i t. d. Każda „pogadanka“ stanowi dla siebie odrębną zamkniętą całość, zakończoną szeregiem dobrze skonstruowanych pytań. Wszystkie zaś ustępy składają się na całość, gdzie pomijając szczegóły drugo i trzeciorzędne, nie obciążając umysłu ucznia długimi a zbędnymi szeregami nazw zwierząt czy roślin, znajdujemy kompletny obraz stanu nauki botaniki i zoologji w chwili obecnej, w zastosowaniu do potrzeb umysłu ucznia trzeciej klasy. Do uprzystępnienia podanych wiadomości przyczyniają się ilustracje udatne, zajmujące, odbiegające od szablonu dawnych podręczników.

Encyklopedja wychowawcza. Tom IX zeszyt 4—8. Lwów-Warszawa 1922. 8°, str. 71 + 1 nlb. Treść: Straszewski M. Polska oświata i szkolnictwo do 1914 r.

Z wielką radością powitać należy wznowienie przez Książnicę Polską tego ze wszech miar potrzebnego wydawnictwa. Dla nauczycielstwa i pracowników na niwie szkolnej jest encyklopedja wychowawcza niezbędną, laikom niejednokrotnie dostarczy szybko pewnych i wyczerpujących wiadomości, uwalniając od żmudnego poszukiwania. Chcący zgłębić jakiś temat z dziedziny wychowania, znajdą wymieniony obfity materjał bibljograficzny.

Falski Marjan. *Pierwsza czytanka dla dzieci.* Z obrazkami Kamila Mackiewicza. Wydanie drugie. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Odbito w zakładzie drukarskim „Grafja“ we Lwowie. 1922. 8° podł., str. 128.

W krótkim przeciągu czasu ukazuje się czytanka Falskiego w drugiem wydaniu. Dostateczny to dowód dobroci książki. Prasa fachowa i perjodyczna doniosła o pierwszem wydaniu czytanki w superlatywach, przyznając że jest to książka bardzo dobra, odpowiadająca psychice dziecka, nie rozwijająca chorobliwie jego fantazji, lecz pobudzająca do spokojnej a dokładnej obserwacji zjawisk otaczających dziecko w każdej chwili, prostych, nieskomplikowanych. Po skończeniu lektury czytanki nie uczują się dzieci rozentuzjazmowane, czytanie tej książki nie wywoła rumieńców emocji na twarzyczkach, da im jednak głębokie zadowolenie i przyczyni się do równowagi ducha. Doskonałe ilustracje Mackiewicza uzupełniają bardzo dobrze usiłowania autora.

Gadowski Walenty Ks. *Dzieje biblijne w skróceniu dla szkół powszechnych.* Wydanie szóste. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z drukarni Szczęsnego Bednarskiego, Lwów, Rynek 9. 1922. 8°, str. 172 + 2 nlb.

Wobec wielkiego zapotrzebowania i zupełnego wyczerpania piątego wydania Dziejów biblijnych ks. Gadowskiego, wydanego w zeszłym roku, przedrukowano podręcznik ten po raz szósty. Zaletą jego obok zwięzłości (na 172 stronicach zawarto historję obu testamentów) i jasności wykładu, są objaśnienia i uwagi autora dodane do każdego rozdziału. Treść ułożono w ten sposób, że czyniąc pewien wybór podręcznika tego używać można od 3 do 7 roku nauki.

Hoene-Wroński Józef. *Filozofja pedagogji.* (Reforma absolutna wiedzy ludzkiej, Tom II, str. 572 - 594 i 543 – 548). Przełożył z francuskiego i wstępem opatrzył Józef Jankowski. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Odbito w zakładzie drukarskim „Grafja“ we Lwowie. MCMXXII. 8°, str. XI + 1 nlb + 46 + 2 nlb. (Prace Instytutu Mesjanistycznego w Warszawie).

Józef Jankowski, który przyswoił nam niedawno „Prodrom Mesjanizmu“ Hoene-Wrońskiego i szereg wspaniałych dzieł Pawła Sé-

dira (Obowiązek duchowy, Pieśń nad pieśniami, Siły mistyczne, Wtajemniczenia i t. d.), dał nam nowy tom przekładów Wrońskiego „Filozofji pedagogji“. Jest to część tomu drugiego dzieła: Reforma absolutna wiedzy ludzkiej. — Obecnie wydany tom jest uzupełnieniem „Prodromu“, bo kiedy w tym ostatnim wskazuje wielki myśliciel cel ludzkości, to w „Filozofji pedagogji“ poucza co robić należy, aby cel wskazany przez Wrońskiego, stworzenie się własne człowieka, osiągnąć. Książka niniejsza powinna znaleźć się w ręku tych wszystkich, który zajmują się kwestją wychowania, którym zależy na odrodzeniu duchowem narodu polskiego, na uzdrowieniu psyche polskiej, zdeprawowanej strasznemi przejściami lat ostatnich.

Łoś Jan. *Zasady ortografji polskiej i słownik ortograficzny według zasad Polskiej Akademji Umiejętności.* Wydanie drugie. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z drukarni Ludowego spółdz. tow. wydawniczego we Lwowie. MCMXXII. 8°, str. 4 nlb. + 230 + 2 nlb.

W ukazującem się obecnie drugiem wydaniu „usunięto dostrzeżone omyłki wydania pierwszego, dodano też w słowniku szereg wyrazów i uwzględniono w miarę możności życzenia wyrażone przez niektórych przedstawicieli świata nauczycielskiego listownie lub w druku“.

Mapa Nowej Unji Polski z Litwą. Wydał Instytut kartograficzny Ski akc. „Atlas“ we Lwowie pod kierown. Prof. E. Romera 1922, 386×414. Podziałka 1:2,000.000.

Pojawienie się mapy granicy polsko-litewskiej w chwili ostatecznego jej tężenia jest bardzo potrzebnem. Mapa opracowana bardzo starannie i przejrzyście określa nam terytorjum przyłączone do Polski na mocy wyniku plebiscytu i uchwały sejmów: warszawskiego i wileńskiego, zakreśla obraz pasa granicznego, będącego obecnie widownią napadów band litewskich na bezbronną ludność polską. Mamy tu również oznaczoną linję demarkacyjną polsko-litewską z czerwca 1920 r., oraz granice byłych powiatów i gubernij rosyjskich.

Misky Ludwik. *Plastyczne uzmysławianie przedmiotów* Cz. I. Martwa natura. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Wykonano w zakładzie drukarskim „Grafja“ we Lwowie. MCMXXII, 8°, str. 199 + 1 nlb. W tekście 183 rycin, w tem 3 tablice barwne.

Obszerne omówienie niniejszego dzieła umieściliśmy w rubryce „Dział sprawozdawczy“.

Ovidius P. N. *Wiązanka wierszy z dodatkiem wybranych elegij Tibulla i Propercjusza.* Opracował Tadeusz Sinko prof. Uniwersytetu jagiellońskiego. Wydanie czwarte z 10 ilustracjami. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z drukarni Ludowego spółdz. tow. wydawn. we Lwowie. MCMXXII. 8°, str. XXVIII + 201 + 1 nlb. + 10 tabl.

Wobec faktu, że poprzednie wydanie Ovidiusa okazało się pod każdym względem dobre i praktyczne, obecny nakład wydano bez jakichkolwiek zmian.

Piasecki Eugenjusz dr. (prof. uniw. poznańskiego). *Zabawy i gry ruchowe dzieci i młodzieży.* Ze źródeł dziejowych i ludoznawczych, przeważnie rodzimych i z tradycji ustnej zestawił. . Wydanie trzecie poprawione i rozszerzone. Lwów-Warszawa. Nakład Książnicy Polskiej T. N. S. W. Z drukarni Ludowego spółdz. tow. wydawniczego we Lwowie. MCMXXII. 8°, str. 226 + 6 nlb.

W nowem, obecnie ukazującem się wydaniu zaprowadził autor pewne zmiany i uzupełnienia. Opuszczono kilka zabaw o motywach obcych, a wprowadzono szesnaście nowych na tle narodowem i ludowem, tak że razem zawiera podręcznik Piaseckiego 133 gier i zabaw. Uległ również znacznej przemianie I rozdział części ogólnej: Istota i znaczenie zabaw i gier ruchowych.

Przegląd Geograficzny. Revue Polonaise de Géographie. Organ Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Redaktor Ludomir Sawicki. Tom II. 1920—1921. Z zapomogi częściowej Wydziału nauki Min. W. R. i O. P. Warszawa. Nakładem Książnicy Polskiej T. N. S. W. Tłocznia Wł. Łazarskiego. 1922. 8° w., str. 4 nlb. + 200 + 1 nlb.

Treść. A) Artykuły: Kriechbaum E. Studja nad morfologją loessu w południowej części powiatu Chełmskiego. — Lencewicz St. Wydmy śródlądowe Polski. — Smoleński J. O adjabatycznym wzroście ciepłoty w głębiach mórz. — Gumplowicz Wł. Pustynie i stepy jako środowisko zoogeograficzne. — Mrazkówna M. Z antropogeografji ziemi Krakowskiej. — Niemcówna St. Z dorobku geograficznego W. Pola. — Kalinowski St. O anormalnym przebiegu linij izomagnetycznych na ziemiach polskich. — B) Notatki naukowe: Kubijowicz Wł. Przyczynek do antropogeografji Gorganów. — Gadomski A. O nowym typie stawów upłazowych. — Hołubianka Z. Kilka słów o szałaśnictwie w Tatrach. — C) Kronika geograficzna. D) Sprawy Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

Sierzputowski Tadeusz. *Arytmetyka* Cz. II. (Czwarty rok nauczania). Liczby całkowite. Rachunki w rozszerzonym zakresie liczbowym. — Mierzenie. — Geometrja poglądowa. Wydanie piąte, poprawione i zmienione. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Wykonano w drukarni „Grafja“, Lwów, MCMXXII. 8°, str. 163 + 1 nlb.

Piąte wydanie części II Arytmetyki Sierzputowskiego ukazuje się z pewnemi zmianami

i poprawkami udoskonalającemi jeszcze bardziej ten podręcznik szkolny. Bardzo dobrze obmyślone i zestawione ćwiczenia z jednej strony zaznajamiają bliżej ucznia z zasadniczemi prawami rachunku w rozszerzonym zakresie liczb całkowitych, z drugiej strony zaznajamiają go z istotą mierzenia.

Szarota J. *Cours de français II.* Deuxiéme livre de français a l'usage de l'enseignement primaire et secondaire. Dessins de B. Nowakowski. Léopol-Varsovie. Książnica Polska T. N. S. W. Odbito w zakładzie drukarskim „Grafja“ we Lwowie. MCMXXII. 8⁰, str. VIII + 125 + 3 nlb. + 16 str. ilustr.

W. Folkierski, omawiając w „Bibljografji Pedagogicznej“ r. 1921, zeszyt III—IV, str. 262—264, Szaroty „Cours de français. Premiere partie“, kończy swe uwagi następująco: Najpoważniejszym brakiem tej książki jest — brak dalszego ciągu na klasy wyższe. Ukazująca się obecnie druga część Kursu zaspokoi w pewnej mierze życzenia Folkierskiego i tych wszystkich, którzy czekali na ukazanie się prawdziwie dobrego i poprawnego podręcznika języka francuskiego. Zalety części pierwszej, pomnożone zastosowaniem życzliwych uwag fachowych sprawozdawców, czynią z obecnego podręcznika książkę, nie potrzebującą się obawiać konkurencji istniejących już tego rodzaju opracowań.

Szczepański Jan. *Wypisy łacińskie* ułożone na podstawie dzieł Korneljusza Neposa, Juljusza Cezara, Cycerona, Owidjusza i Fedrusa do użytku szkół średnich. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. I Związkowa drukarnia we Lwowie. MCMXXII. 8⁰, str. 238 + 2 nlb.

Wydawca wyboru mów i pism filozoficznych Cicerona, opracował wypisy łacińskie, ułożone w nowy sposób, nie jak dawniejsze n. p. Samolewicza, podające różne ustępy a nawet zdania, bez żadnej ze sobą łączności, lecz będące rzeczywiście wypisami z dzieł pięciu najwybitniejszych pisarzy starorzymskich. Same wyjątki wybrane w sposób bardzo szczęśliwy i pedagogiczny, poprzedzone są wstępem omawiającym dostatecznie żywot i działalność autorów z których dzieł czerpano, oraz charakterystykę epoki w której pisali. Na końcu książki dodano obszerny bo około stu stron liczący słownik. Treść ilustrowana jest 32 obrazkami. Liczne zalety nowego podręcznika zapewniają mu pierwsze miejsce między podobnemi pracami.

Szydelski Stefan ks. prof. dr. *Dzieje biblijne przed Jezusem Chrystusem* Wydanie piąte. Z mapą i 69 ilustracjami. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Wykonano w zakładzie drukarskim „Grafja“ we Lwowie. 1922. 8⁰, str. VIII + 172 + 1 mapa.

W obecnem wydaniu dziejów biblijnych nie zaprowadzono żadnych zmian.

Terlikowski Franciszek. *Preparacja do wyboru pism P. Owidjusza Nasona.* Wydanie piąte zastosowane do 2 wydania Owidjusza oprac. przez dr. Sinkę. Lwów - Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z drukarni Ludowego spółdz. tow. wydawniczego we Lwowie. MCMXXII. 8⁰, str. 105 + 1 nlb.

Zasługą niemałą Książnicy jest wydawanie preparacji, opracowanych przez wybitnie fachowych ludzi, a dostosowanych do podręczników szkolnych przez tęż firmę wydanych. Powinny one wyrugować w zupełności „bryki“ i „prozaikery“ fabrykowane na kolanie przez nieodpowiednich ludzi,drukowane przez firmy którym idzie nie o dobro uczni lecz o interes własny.

Ustawa emerytalna funkcjonarjuszów państwowych. Ustawa sejmowa. Rozporządzenie Rady ministrów w przedmiocie wykonania ustawy. Objaśnienia i wzory podań. Dla użytku władz i urzędów oraz osób prywatnych opracował J. Stypiński. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Druk Arct, K. Kopytowski i Ska, Warszawa. 1922, 8⁰, str. 116 (Bibljoteczka ustaw szkolnych Nr. 3).

Wydanie ustawy emerytalnej funkcjonarjuszów państwowych było bardzo potrzebnem. Forma zarówno wewnętrzna jak i zewnętrzna obecnego wydania została szczęśliwie dobrana. Obok ustaw i rozporządzeń dodano objaśnienia, wzory pism, formularzy, podań i t. d. Książeczka ta uwalnia zupełnie funkcjonarjuszy państwowych od udawania się o drogą pomoc prawną do osób trzecich.

Wiliński Feliks. *Bank i jego organizacja.* Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z drukarni Ludowego spółdz. tow. wydawn. we Lwowie. MCMXXII. 8⁰, str. 336.

Fachową recenzję pracy Wilińskiego, pióra dr. Zbigniewa Bartha umieszczamy w rubryce „Dział sprawozdawczy“.

Wojciechowski Konstanty *Wypisy polskie dla szkół średnich.* Tom V (na klasę piątą) Wypisów T. Próchnickiego i K. Wojciechowskiego Tomu V. Wydanie nowe. Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. 1922. 8⁰, str. 4 nlb + 273 + 1 nlb.

Obecne wydanie przynosi pewne zmiany, uzupełnienia i powiększenia tekstu. Wydawca starał się dać możność zapoznania się z najnowszymi nawet autorami i poglądami. Znajdujemy tu nawet nowelkę tak niedawno zmarłego Eug. Małaczewskiego „Z Dziejów Baśki Murmańskiej“. — Wypisy Próchnickiego i Wojciechowskiego (obecnie tylko Wojciechowskiego), używane w naszych szkołach średnich od długiego szeregu lat, mają tak wyrobioną opinję, że wszelkie polecanie ich jest zbyteczne. Bez przesady twierdzić można, że do dziś są one niezastąpione, jakkolwiek różni wydawcy chcieli współzawodniczyć z autorami omawianego podręcznika.

Zarzecki Lucjan. *Wstęp do pedagogiki.* Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z drukarni Ludowego spółdz. tow. wydawn. we Lwowie. MCMXXII. 8°, str. 152.

Dziełko niniejsze jest pierwszą próbą w naszej literaturze ułożenia podręcznika wstępu do pedagogiki. Powinno ono wyrugować rozpowszechnione u nas podręczniki obce Ziellera, Dürra, Petersa i t. d. W następnym numerze zamieścimy fachową a bezstronną ocenę tej książki, obecnie stwierdzić możemy, że autor wlał w swe dzieło wiele wiedzy i pracowitości. Książka ułożona jest w ten sposób, że rozdziały zamykają w sobie pewne okresy. Do każdego rozdziału dodaną jest bibljografja i umiejętnie zestawione pytania. Treść rozdziałów: I. i II. Czynniki wychowania. III. Fazy wychowania. IV. Pedagogika jako nauka. V. Nauki pomocnicze (filozoficzne, społeczne, przyrodnicze). VI. Metody w pedagogice. VII. Rodzaje sądów w pedagogice. VIII. Systematyka w pedagogice. IX. Pedagogika a wychowanie narodowe. X. O typie nauczyciela-wychowawcy.

KSIĄŻKI

ODDANE KSIĄŻNICY POLSKIEJ TOW. NAUCZ. SZKÓŁ WYŻ. I ATLASOWI DO KOMISOWEJ SPRZEDAŻY

Białaszewicz K. i Mincówna M. *O przemianie tłuszczowej i azotowej we wczesnym rozwoju żaby.* (Sur le metabolisme des principes gras et azotés aux premiers stades du developpement de la grenouille. — Warszawa 1921, 8°, str. 23 + 1 nlb. Prace Zakładu Fizjologji Instytutu im. M. Nenckiego. (Towarzystwo Naukowe Warszawskie). Tom I (1921) Nr. 11).

Żmudne badania laboratoryjne autorów nad rozwojem zarodków żaby Rana fusca vel temporaria — przy zastosowaniu metod Kumagawy i Suty, Pilcha, Banga i Pflügera wykazały, iż zużycie tłuszczów w czasie rozwoju zarodkowego żaby, nie przewyższa procesów tłuszczowo-twórczych. Stan ten równowagi zostaje zakłócony dopiero w okresie larwalnym, w którym zdobywanie pokarmu wymaga energicznej pracy mięśniowej, a temsamem powoduje znaczne zużytkowanie energji chemicznej.

Borowy Wacław. *Wisła w poezji polskiej.* Warszawa. Nakład Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Z zapomogi wydziału nauki Min. W. R. i O. P. Skład główny w Książnicy Polskiej T. N. S. W., Nowy Świat 59. Drukarnia i Litografja p. f. „Jan Cotty“ w Warszawie [1922], 8°, str. 68. (Monografja Wisły, Zeszyt XV).

Polskie Towarzystwo Krajoznawcze doprowadziło do skutku obszerne dzieło o królowej naszych wód Wiśle p. t. „Monografja Wisły“. Jako piętnasty zeszyt tego ze wszech miar pożytecznego wydawnictwa ukazała się obecnie praca W. Borowego p. t. „Wisła w poezji polskiej“. Jest to praca pośrednia między bibljografją a antologją Wisły. Zebrał w niej autor szereg utworów o Wiśle pisarzy polskich począwszy od Wincentego Kadłubka aż do Adama Grzymały Siedleckiego. Na 68 stronach wylicza Borowy długi bardzo szereg autorów i autorek piszących wierszem czy prozą o Wiśle. Jedne utwory są tylko wspomniane, inne omówione obszerniej; z innych jeszcze przytoczono wyjątki i cytaty. Z ogromnego, jakkolwiek niezupełnie kompletnego materjału wyciągnął autor ciekawe wnioski. Oto, że „w poezji tej przeważa legenda i ujęcie narodowe (z personifikacją, imputowaniem rzecze uczuć ludzkich lub symboliką), potem idą epitety, uwydatniające siłę i majestat natury w Wiśle; potem epitety malarskie, konwencjonalne przeważnie; potem poezja samej nazwy rzeki (kondensacja uczucia w nazwie), najmniejsze zaś miejsce zajmują opisy krajobrazowe czy poetycko geograficzne“. Wielka ilość autorów i prac ich o Wiśle, świadczy dobitnie jak drogą była i jest ta rzeka dla Polaka.

Gadowski Walenty ks. *Dodatek katechizmowy do większego katechizmu elementarnego dla dorosłych i młodzieży.* Wydanie pierwsze. Nakładem Stow. Bibljotek chrześc. w Tarnowie. Czcionkami drukarni Józefa Styfiego w Przemyślu, 1918, 8°, str. 79 + 1 nlb.

Ks. W. Gadowski, autor prac z zakresu teologji, oraz kilku podręczników szkolnych, opracował bardzo potrzebny dodatek do katechizmu, przeznaczony dla osób dorosłych i dla seminarjów nauczycielskich, objaśniający w krótkich trzydziestu artykułach, podstawowe zasady katechizmu katolickiego. Podręcznik ten odda również wielkie usługi katechetom szkół powszechnych.

Godło. *Książka zbiorowa. Wydał Artur Górski.* — Wydawca właściciel: Aleksander Szczęsny. Wydawca redaktor: Artur Górski. Odbito w drukarni Jana Cotty w Warszawie. Tom pierwszy, 1915, 8°, str. 8 nlb + 224. Tom drugi, 1916, 8°, str. 6 nlb + 145 + 1 nlb.

W chwili najwyższego napięcia umysłów i rozterki duchowej w Polsce, gdy w sercach i umysłach wszystkich ważyły się wielkie dylematy z kim nam iść należy, z entantą czy z mocarstwami centralnemi, czy też neutralnie wyczekiwać swego losu, ukazały się w Warszawie dwa tomy książki zbiorowej p. t. „Godło“. Zawarty w nich szereg utworów i prac pierwszorzędnych pisarzy naszych jako to Artura Górskiego, Józefa Jankowskiego, Feliksa Brodowskiego, Aleksandra Szczęsnego, Jana Rundbakena, Edwarda Abramowskiego, Stokowskiego i Władysława Radwana wniósł w skołataną duszę Polski trochę spokoju, odpoczynku, a niejednokrotnie skłaniał do wyciągnięcia z rozważań przeszłości wskazówek na przyszłość. Szczególne wrażenie zrobiła obszerna i głęboko pomyślana rozprawa Górskiego p. t. „Ku czemu Polska szła“. Praca ta ukazała się następnie w wydaniu książkowem. O wartości jej świadczy fakt, że pierwsze wydanie z r. 1918 zostało odrazu wyczerpane, a drugie z r. 1919 jest również na wyczerpaniu.

Grzywo-Dąbrowski W. *Wpływ promieni radu na ośrodkowy układ nerwowy myszy.* (L'action des rayons de radium sur le systeme nerveux central des souris). Warszawa 1921, 8°, str. 15 + 1 nlb + 2 tabl. (Prace Zakładu Neurobiologji Instytutu im. M. Nenckiego (Towarzystwo Naukowe Warszawskie). Tom trzeci (1921), Nr. 2).

Do wyników nielicznych prac zajmujących się wpływem promieni radowych na układ nerwowy centralny i nerwy obwodowe, wnoszą nowe momenty badania Grzywo-Dąbrowskiego nad wpływem promieni radu na ośrodkowy układ nerwowy myszy. Stwierdziły one wyraźnie negatywny wpływ tych promieni nawet przy krótkotrwałem naświetleniu; zmiany wsteczne występują silniej i prędzej niż w rdzeniu.

Gwiżdż Feliks. *Gody.* Komedja w 1 akcie. Warszawa. Wydawnictwo Oświata Tow. Naucz. Szkół Wyższ. 1922, 8°, str. 47 + nuty. (Teatr ludowy im. Faustyny Mokrzyckiej, Nr. 15).

Nasz ubogi repertuar sztuk ludowych wzbogacił się znacznie przez nową jednoaktówkę Gwiżdża, osnutą na motywach podhalańskich. Komedyjka odznaczająca się wielką znajomością psychiki ludowej i umiejętnem dostosowaniem się do ludowych upodobań, będzie najmilej powitaną przez zespoły aktorów teatrów ludowych.

Hempel Jan. *O ludziach, którzy czemś są i ludziach, którzy coś mają.* Warszawa. Nakładem Biura propagandy wewnętrznej. 1920, 8°, str. 14+1 nlb.

Popularna broszura, pouczająca o wartości ludzi, ucząca, że nie posiadany majątek lub sprawowany urząd decydować powinien o wartości człowieka, ale jego walory duchowe. Piękna ta książeczka winna znaleść się we wszystkich bibljotekach ludowych, popularno-oświatowych i uczniowskich.

Janowski Aleksander. *Nasza ojczyzna.* Warszawa. Wydawnictwo Komitetu jubileuszowego. Tłocznia Wład. Łazarskiego. 1922, 8°, str. 82 + 2 nlb + podob. aut.

Autor wymienionej wyżej książki obchodzi dwudziestopięciolecie swojej płodnej i owocnej pracy pisarskiej na polu krajoznawstwa. Zawiązany dla uczczenia zasługi Janowskiego komitet jubileuszowy, pod przewodnictwem prof. dr. Eugenjusza Romera, wydał pracę jubilata p. t. „Nasza ojczyzna". Jest to jedna z najpiękniejszych i najbardziej krzepiących ducha prac Janowskiego. Tyle wlał w nią autor miłości ojczyzny, uwielbienia dla wszystkiego co swoje, co polskie, że słusznie porównano tę pracę do „Modlitwy" Szymanowskiego. Treść całej książeczki zebraną jest przy końcu w „14 punktach krajoznawstwa" (str. 73—74). To „Credo" krajoznawcze, powinno być głoszone wszędzie, powinno szczególnie utkwić w pamięci naszej młodzieży, jak „Katechizm polskiego dziecka" Wł. Bełzy.

Janowski Aleksander. *Polacy w Ameryce.* Warszawa. Admin. wydawn. Pol. Tow. Krajoznawczego, Karowa 31. Skład główny: Książnica Polska, Nowy Świat 59. Drukarnia i Introligatornia L. Nowaka, Warecka 12. 1922, 8°, str. 11 + 1 nlb. (Polskie Towarzystwo Krajoznawcze. Pogadanki z przeźroczami. 16).

Ogółowi naszego społeczeństwa bardzo mało znaną jest Polonja amerykańska, okolice które zamieszkują nasi rodacy, stosunki wśród których żyją i pracują. Do spopularyzowania tych wiadomości przyczyni się niemało nowa praca Janowskiego. Przed oczyma czytających przesuwają się widoki centr życia Polaków w Ameryce, więc Chicago, Filadelfja, Cleveland, Cambridge, Spings, dalej obrazy życia pojedynczych osadników, oraz życia zbiorowego, domy kolonistów, szkoły, kościoły, fabryki, w których pracują, i t. d. Do obrazów tych ukazujących się na ekranie, usłyszą widzowie barwne a jędrne objaśnienia.

Kardaszewicz Stanisław. *Dzieje dawniejsze miasta Ostroga.* Materjały do historji Wołynia. Z przedmową Aleksandra Jabłonowskiego oraz życiorysem autora przez Henryka Mościckiego. Składy główne: Warszawa, Gebethner i Wolff. Kraków, G. Gebethner i Ska. Druk W. L. Anczyca i Spółki. 1913, 8°, str. VIII + 291 + 3 nlb.

Praca Kardaszewicza jest monografją Ostroga, który ze względu na to, że był gniazdem rodu kniaziów Ostrogskich, najpotężniejszego rodu na Wołyniu, odegrał dużą rolę w historji kresów, a temsamem całej Polski. Dziś, gdy po stu dwudziestu kilku latach Ostróg włączony został napowrót w granice Rzeczypospolitej i powołanym do roli strażnika polskości na samej granicy wschodniej, praca Kardaszewicza sumienna i obfitująca w ciekawe materjały historyczne, zyskuje na aktualności.

Kołodziejczyk January dr. *Zabytki przyrody.* Wydanie drugie uzupełnione. Warszawa. Nakładem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Wydane z zapomogi Min. W. R i O. P. Wydział oświaty pozaszkolnej. Skład główny w Książnicy Polskiej, Nowy Świat 59. Drukarnia Rolnicza, Złota 24. 1922, 8°, str. 23 + 1 nlb.

Ochrona zabytków przyrody, tych źródeł do odtworzenia historji przyrody, to obowiązek państwa i narodu. Kiedy inne narody wydały odpowiednie ustawy, potworzyły t. zw. parki narodowe i t. d., u nas sprawa ta dopiero w początkach. Kołodziejczyk zdając w wymienionej powyżej broszurze sprawę z tego co pod tym względem w różnych krajach zdziałano, oraz zestawiając co przedewszystkiem chronić u nas należy, kreśli w ogólnych zarysach projekt potrzebnych prac i zarządzeń. O pożyteczności i aktualności rozprawki świadczy fakt ukazania się jej w krótkim czasie w drugiem, uzupełnionem wydaniu.

Kornecki Jan. *Oświata polska na Rusi w czasie wielkiej wojny.* Nakładem Sekcji Oświatowej Polskiego Komitetu Wykonawczego na Rusi. Drukarnia Rolnicza, Spółka z ogran. odpow., Złota 24. 1922, 8°, str. 52 + 2 nlb.

Wielka wojna wykazała dobitnie nadzwyczajną żywotność i intenzywność duszy polskiej. Wszędzie, gdziekolwiek pojawili się tułacze polscy od Tyrolu po Władywostok — natychmiast powstawały organizacje samopomocy, szkolne, kulturalne i t. d. Jednym epizodem tej pracy kulturalnej, mianowicie oświatą na Rusi zajął się w swem dziełku J. Kornecki. Omawia akcję Rady Okręgowej Kijowskiej, Polskiego Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny, Centralnego Komitetu Obywatelskiego, Macierzy Polskiej na Rusi i Wydziału Oświaty Polskiego Komitetu Wykonawczego na Rusi. Organizacje te założyły 1310 zakładów naukowych z 2751 oddziałami, w których pobierało naukę 83.554 młodzieży. Wydano długi szereg podręczników szkolnych i książek popularnych, tak że mówić można o literaturze uchodźctwa polskiego na Rusi. Szczytem tej pracy było zorganizowanie w Kijowie uniwersytetu polskiego.

Korniłowicz Rafał i Kazimierz. *W sprawie ognisk oświatowo-kulturalnych.* Warszawa. Skład główny w Centralnem biurze kursów dla dorosłych, Krucza 21. Druk „Rola“ J. Buriana, Mazowiecka 11. 1922, 8⁰, str. 32. (Wydawnictwo Centralnego Biura kursów dla dorosłych, Nr. 19).

Książeczkę niniejszą tworzą dwie osobne prace. W pierwszej omawia Kazimierz Korniłowicz ogniska oświatowo-kulturalne ludności miejskiej, więc domy ludowe, domy robotnicze, uniwersytety powszechne, kursa wieczorne, bibljoteki publiczne, świetlice, proponując tworzenie centr oświatowych wedle możności i potrzeby wedle pięciu typów: I. Domy oświatowe w wielkim stylu, II. Domy oświatowe w minjaturze, III. Ogniska młodzieży pracującej, IV. Letnie ogniska oświatowo-kulturalne, V. Świetlice.

W drugiej rozprawce zaznajamia nas Rafał Korniłowicz z historją, organizacją i stanem obecnym szkół wieczornych dla młodzieży pracującej w Londynie.

Maliszewski Edward. *Zachodnie dzielnice Polski.* Wydanie drugie przejrzane i uzupełnione. Warszawa. Nakładem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, 1922, 8⁰, str. 56.

Książeczka niniejsza ma na celu poinformowanie czytelnika o obecnym stanie zachodnich ziem polskich, o wynikach akcji germanizacyjnej, siłach i zasobach ścierających się w dzielnicach tych narodowości. Autor podaje wszędzie zestawienia i wykazy, ułatwiające zorjentowanie się w obecnym stanie tych dzielnic. Książka może przyczynić się do pogłębienia znajomości kraju ojczystego i co za tem idzie do nawiązania bliższego, serdeczniejszego stosunku między mieszkańcami wszystkich ziem polskich.

Małkowski Stanisław. *O współczesnej formacji religijnej w Polsce kilka uwag.* — Z przedmową Artura Górskiego. Z ilustracją. Warszawa. Skład główny w księgarni M. Arcta. Druk i Litograf. firmy „Jan Cotty“, Kapucyńska 7. 1918, 8⁰, str. 42 + 2 nlb. + 1 ilustr.

Treść tej książki stanowią cztery artykuły: O współczesnej formacji religijnej. My i przyroda. O naszym stosunku do Ziemi. Dumający.

Mickiewicz *o Polsce i Rosji.* Warszawa. Nakładem Biura Propagandy Wewnętrznej. Zakłady graficzne „Ars“, Sienna 33. 1920. 8⁰, str. 16.

W wymienionej broszurze zebrano sądy Adama Mickiewicza o Rosji i duszy Moskali, wyrażone w „Kursach Literatury Słowiańskiej“. Pomimo upływu trzech czwartych stulecia od chwili głoszenia tych prawd nic się na lepsze w duszy rosyjskiej nie zmieniło. Dusza polska uszlachetnia się ciągle i podnosi w niebiosa, w duszy rosyjskiej rozpętała rewolucja rosyjska najdziksze instynkta i popędy. Słusznie nazwał ją dr. Zdziarski „Dżingischan zmartwychwstały“.

Natanson Leski Jan. *Dzieje granicy wschodniej Rzeczypospolitej Cz. I. Granica moskiewska w epoce jagiellońskiej.* Lwów-Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z zapomogi Min. W. R. i O. P. 1922, 8⁰, str. XIV + 196 + 1 mapa. (Rozprawy historyczne Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Tom I. Zeszyt 3).

Historją granic Rzeczypospolitej Polskiej nie zajmowano się dotychczas prawie zupełnie. Do dziś nie posiadamy zestawienia gdzie, kiedy i z kim zawieraliśmy umowy zmieniające granice naszej ojczyzny, nie posiadamy mapy, któraby przedstawiała nam dokładnie fluktuację naszych granic. Natanson Leski zajął się specjalnie granicą wschodnią i z całości wybrał granicę z Rusią, na ziemiach ruskich. W tomie niniejszym kończy autor swe badania na roku 1572, uważając go za słup graniczny, gdyż z końcem epoki jagiellońskiej zamyka się również długotrwały okres cofania się naszej granicy wschodniej. Do pracy swej dodał autor wielką a bardzo przejrzystą mapę w podziałce 1:2.000.000 ilustrującą wyśmienicie wywody historyczne.

Orzechowski Stanisław. *Pseudo-Orzechowskiego Ziemianin.* (Tekst z r. 1565, objaśnienia językowe i historyczne, słownik). Wydał dr. Henryk Gaertner. Lublin. Nakładen Uniwersytetu Lubelskiego. Skład główny: Książnica Polska T. N. S. W. Warszawa, Nowy Świat 59. Odbito w drukarni „Pośpiesznej“ St. Dżał w Lublinie. 1921 (na okładce 1922). 8⁰, str. XXVI + 6 nlb. + 79 + 1 nlb. (Bibljoteka Uniwersytetu Lubelskiego. Wydział Humanistyczny Nr. 3).

Anonimowy djalog, którego autorstwo przypisują niektórzy Orzechowskiemu, ukazał się obecnie w trzeciem, poprawionem, naukowo opra-

cowanem wydaniu (pierwodruk wydany w Krakowie 1565, druga edycja Żegoty Paulego, Kraków 1859). Szata w jaką ubrał wydawca „Ziemianina“, aparat naukowy zastosowany przy pracy, kwalifikuje niniejsze wydanie do wszystkich bibljotek naukowych i szkolnych. Autorstwo djalogu przypisuje Gaertner wbrew dotychczasowym przypuszczeniom nie Orzechowskiemu ani Okszycowi, ale Janowi Dymitrowi Solikowskiemu, ówczesnemu sekretarzowi królewskiemu.

Oświata Pozaszkolna. Biuletyn konferencji kwartalnych wydziału oświaty pozaszkolnej Min. W. R. i O. P. Pismo poświęcone sprawom oświaty dorosłych. Redaktor dr. Eustachy Nowicki. Warszawa. Nakładem Min. W. R. i O. P. Skład główny: Książnica Polska, Nowy Świat 59. Druk „Rola“ J. Buriana, Marszałkowska 11. Rok II. 1922. Zeszyt 3, str. 113—192.

Treść: Bystroń J. Kult pieśni jako czynnik wychowawczy w pracy oświatowej. — Mayzner P. Chóry ludowe. — Limanowski M. Wychowawcze znaczenie teatrów ludowych. — Bogusławska M. Próby realizacji teatrów ludowych w warunkach wsi polskiej. — Bartosiński J. Teatr ludowy na wsi. — VII. Konferencja oświatowa w Toruniu. — Stępowski M. Ustawa o organizacji oświaty pozaszkolnej we Francji. — Nowicki Eust. Organizacja oświaty pozaszkolnej w Czechosłowacji. — Materjały. — Z ruchu oświatowego w Polsce. — Z ruchu oświatowego zagranicą. — Przegląd pism. — Przegląd literatury.

Płoszewski Leon. *Ekspansja umysłowa Francji.* (L'expansion intellectuelle de la France. (Odbitka z „Przeglądu Humanistycznego“ Nr 1). Warszawa. Skład główny: Książnica Polska T. N. S. W. Druk. Art. K. Kopytowski i Ska, Nowy Świat 47. 1922. 8°, str. 53 + 1 nlb.

Sojusz Polski z Francją, pomoc jaką nasze organizujące się państwo doznaje od Francji, powiększa coraz bardziej zawsze istniejącą u nas życzliwość dla Francji, zainteresowanie wszystkiem co francuskie. W tej chwili bardzo potrzebną i na czasie jest rozprawa Płoszewskiego o żywotności umysłowej Francji obecnej. W pracy swej mówi autor o objawach i postępach ekspansji w krajach obcych, o organizacji ekspansji, zrzeszeniach i władzach, uniwersytetach i szkolnictwie, książce, teatrze i sztuce. Przedstawiwszy następnie obecny stan języka francuskiego jako międzynarodowego i dyplomatycznego, kończy autor omówieniem zbliżenia umysłowego polsko-francuskiego.

Program nauki w szkołach powszechnych siedmioklasowych. Wydanie drugie. *Geografja z nauką o Polsce współczesnej.* Warszawa. Skład główny w Książnicy Polskiej T. N. S. W., Nowy Świat 59. Lwów, Małeckiego 5. Drukarnia „Rola“ J. Buriana, Mazowiecka 11. 1922, 8°, str. 32. (Min. W. R. i O. P.).

— *Gry i gimnastyka*, str. 16.

— *Historja*, str. 31 + 1 nlb.

— *Rachunki i geometrja*, str. 64.

Projekt ustawy o szkolnictwie zawodowem. Warszawa. Druk. K. Kopytowski i Ska, Nowy Świat 47. 1922, 8°, str. 28.

Projekt niniejszy, obejmujący 115 paragrafów, zajmuje się szkołami zawodowemi o niższym poziomie nauki, oraz szkołami i kursami zawodowemi o wyższym poziomie nauki.

Przegląd Humanistyczny. Kwartalnik naukowy i pedagogiczny. Wydawany przez Towarzystwo nauczycieli szkół średnich i wyższych z pomocą Min. W. R. i O. P. Pod redakcją Wiktora Wąsika, przy współudziale: Stefana Cybulskiego, Ignacego Halperna, Mikołaja Kłosowskiego, Lucjusza Komarnickiego i Leona Płoszewskiego. Sekretarz redakcji Witold Hofman. Redakcja: Warecka 14. Warszawa. Administracja: Książnica Polska, Nowy Świat 59. Druk. Art. K. Kopytowski i Ska, Nowy Świat 47. R. I. 1922. Tom I. styczeń, luty, marzec, str. 178.

Treść: Płoszewski L. Ekspansja umysłowa Francji. — Rudniański S. Niewyzyskane źródła do dziejów myśli społeczno-pedagogicznej we Francji. — Wóycicki K. Z pogranicza gramatyki i stylistyki. — Rybarski M. Strona estetyczna w nauczaniu polskiej literatury pięknej w szkole średniej. — Kridl M. Lambro i Konrad Wallenrod. — Kłosowski M. Demokracja grecka. — Cybulski S. Grafika w gramatyce.

Rafacz Józef dr. *Ustrój wsi samorządnej małopolskiej w XVIII wieku.* Lublin. Nakładem Uniwersytetu Lubelskiego 1922, 8°, str. 380 + 4 nlb. (Bibljoteka Uniwersytetu Lubelskiego. Wydział prawa i nauk społeczno-ekonomicznych, Nr. 5).

W pracy tej autor postawił sobie za zadanie przedstawienie typu samorządnej wsi małopolskiej i scharakteryzowanie poszczególnych instytucyj ustrojowych. Trud podjęty był bardzo wielki, bo niemal wszystkie instytucje ustrojowe musiał autor po raz pierwszy skreślić. Studjum oparto na licznym materjale rękopiśmiennym. Książka Rafacza daje obraz zupełnie wyczerpujący zagadnienia dotąd nieopracowanego.

Siwik Bronisław. *Co to jest demokracja.* Warszawa. Nakładem Biura propagandy wewnętrznej. 1920. 8°, str. 15 + 1 nlb.

Tenże. *Państwo a społeczność narodowa.* Warszawa. Nakładem Tow. Pracy Społecznej „Znak“. Zakłady graficzno-wydawnicze „Książka“ Tamka 46. 1921, 8°, str. IV + 34 + 2 nlb.

Obie prace Siwika omawiają podstawowe zasady tworzenia i istnienia państw, ich organizacji wewnętrznej i układu społecznego. W pierwszej, pisanej w tonie popularnym, tłómaczy autor co to jest demokracja, skąd pochodzi nazwa, jak wygląda państwo demokra-

tyczne, jaki w niem jest układ sił i jakie rządy. Broszurka bardzo dobra i bardzo potrzebna, gdyż nawet wśród t. zw. inteligencji można dziś jeszcze znaleźć ludzi szermujących chętnie hasłem demokracji, lecz nierozumiejących go. — Druga rozprawka, to poważne rozmyślanie nad różnicą między państwem, organizacją opartą na przymusie zewnętrznym, a społecznością narodową wyrastającą z żywej organicznej twórczości narodu, a opartą na dobrowolnem współdziałaniu. Autor widzi rozwiązanie napiętrzonych dziś trudności na arenie międzynarodowej w powołaniu do życia Związku narodów, w odróżnieniu od istniejącej już Ligi narodów, będącej właściwie ligą mocarstw.

Szkoła Powszechna. Kwartalnik pedagogiczny, poświęcony sprawom wychowania i nauczania szkolnego oraz kształcenia nauczycieli, wydawany nakładem Min. W. R. i O. P. pod redakcją dr. Zygmunta Ziembińskiego. Warszawa. Drukarnia Rolnicza, Złota 24. Rok II. 1921. Zeszyt III i IV, str. od 269 do 464 + IV.

Treść: Ciembroniewicz J. Aniela Szycówna. Kamiński J. Uwagi o szkole. — Kornecki J. Oświata polska na Rusi w czasie wielkiej wojny. — Grzegorzewski M. Uwagi wstępne w sprawie opieki wychowawczej nad dziećmi anormalnemi. — Karpińska - Woyczyńska L. Badanie dzieci niedorozwiniętych ze szkół powszechnych m. Łodzi. — Wawrzeniecki M. Doniosłe znaczenie i rola nauczycielstwa szkół powszechnych, jako informatora polskiej archeologji przedhistorycznej. — Metodyka nauczania. — Heilpern M. Rysunek w nauczaniu przyrodniczem. — Walczak P. Jakim wymaganiom odpowiadać powinna mapa szkolna. — Dziennik nauczyciela. — Kształcenie nauczycieli. — Z literatury. — Z pism. — Ruch pedagogiczny. — Wiadomości. — Bibljografja. — Konkurs. — Treść rocznika II. — Karta tytułowa.

Witkowska Helena. *Elementarz obywatelski.* Warszawa. Nakładem Biura Propagandy Wewnętrznej. Zakłady graficzne Koziańskich. 1920, 8°, str. 43 + 5 nlb.

Tytuł określa dokładnie treść książki, zawierającej popularny wykład o podstawach układu państwowego, obowiązkach obywateli względem państwa i państwa względem obywateli. Mamy więc tu objaśnienie co to jest niepodległość, co to jest państwo i jaką ma organizację, co to jest obywatel i t. d. Dla mało wyrobionego społecznie i politycznie ogółu naszego książeczka ta powinna być nietylko elementarzem, ale i katechizmem.

Zieleńczyk Adam. *Drogi i bezdroża filozofji.* Warszawa. Nakładem Henryka Lindenfelda. Skład główny w księgarni G. Centnerszwera i Ski. Czcionkami Drukarni Naukowej, Mazowiecka 8. 1918, 8°, str. 8 nlb + 232.

Treść: Wyjaśnienie i opis. Psychologja w etyce. Statystyka a etyka. O estetycznej podstawie pedagogiki. Etyka Demokryta. O miłości platońskiej. Metafizyka płci. Historjozofja Trentowskiego. Drogi i bezdroża filozofji polskiej.

Ziemia. Miesięcznik krajoznawczy ilustrowany, wydawany z zapomogi wydziału nauki Min. W. R. i O. P. Redaktor Kazimierz Kulwiec. Wydawca: Polskie Towarzystwo Krajoznawcze. Drukarnia i Introligatornia Leona Nowaka. R. III. 1922.

Treść nr. 3.: Kulwieć K. Jezioro Wigierskie. — Karanowicz K. Z borów tucholskich. Orłowicz M. Turystyka w Polsce w r. 1921. — Frankowski E. Fotografja w ludoznawstwie. — Z naszej przyrody. — R. Kobendza. — Sosna płacząca na Kujawach. — Kronika.

Treść nr. 4.: Raciborski J. Opatówek. — Nowak J. Z wycieczki w Narolszczyznę. — Kulwiec K. Suwalszczyzna. — Fischer W. Pisanki na Huculszczyźnie. — Jemielewski P. Krajoznawstwo a organizacje wiejskie. — P. t. Najnowsza praca o Warszawie. — Z piśmiennictwa. — Kronika.

Treść nr. 5.: Mickiewicz Wł. Na emigracji. — Rydzewski B. Rys geologiczno-morfologiczny Wilna. — Nowodworski W. Wilno na tle dziejów Litwy. — Zawadzki Wł. Gospodarcze stosunki Wileńszczyzny. — Ruszczyc F. Wilno i sztuka. — Falkowski Cz. Uniwersytet wileński. — Fedrowski M. Panowie i ich poddani na Rusi litewskiej. — Jan Niekrasz. — Z piśmiennictwa. — Kronika.

GŁOSY PRASY

A. CZASOPISMA PEDAGOGICZNE I NAUKOWE

Bibljografja pedagogiczna r. 1922 zesz. II str. 166—167 podaje ocenę Dickensa „Christmas Carol“ (Pieśń wigilijna) pióra Tytusa Benni. Mówi on, że wydanie niniejsze „Pieśni wigilijnej“ wyróżnia się bardzo dodatnio od innych podręczników języka angielskiego; jest przygotowane starannie, zawiera poza tekstem słowniczek, bieżący równolegle z tekstem i uwagi u dołu stronicy z przekładem trudniejszych wyrazów i zwrotów. Wydawca dostarcza w ten sposób bardzo wiele ułatwień czytelnikowi, gdyż liczy na osoby „posiadające już elementarną znajomość języka angielskiego i zamierzające przez dalsze studja uzupełnić swe wiadomości, a pozbawione są pomocy nauczyciela“. Jakkolwiek więc wydawca przeznacza rzecz dla samouków dorosłych, to nadaje się ona również i do użytku szkolnego w klasach wyższych, w których trudności językowe tego tekstu mogą być pokonane, a piękna i głęboka treść należycie oceniona. — W nr. III i IV tegoż pisma z r. 1921 zamieszczono oceny kilkunastu książek wydanych przez Książnicę Polską. I tak Dr. Stanisław Łempicki omawia F. Próchnickiego i K. Wojciechowskiego „Wypisy Polskie“. Tom IV. Wydanie nowe. Według sprawozdawcy pod względem naukowym stoi książka na poziomie wiedzy współczesnej, zarówno w ustępach o charakterze naukowym (ustępy z historji polskiej kultury), wybranych przez wydawców, jak i w objaśnieniach rzeczowych. Pod względem dydaktycznym książka przedstawia się bardzo dodatnio, zwłaszcza wydanie ostatnie, które przed czasem niedawnym pojawiło się w druku. Książka Próchnickiego i Wojciechowskiego stosuje się w najnowszem swem wydaniu do wymagań i wskazówek Ministerstwa najzupełniej. Pożądaną oddawna a istotną, dobrą stroną najnowszego wydania są pytania, dodane do wszystkich prawie ustępów, ułożone bardzo metodycznie i instruktywnie, z doświadczeniem dydaktycznem, a mające na oku objaśnienie i rozbiór czytanych ustępów, ściśle według wskazówek programu ministerjalnego. Pytania te z zakresu poetyki, stanowiące użyteczną pomoc dla nauczyciela, uwzględniają dokładnie składniki utworów, wymienione we wskazówkach metodycznych „Programu ministerjalnego“ i one to wyrokują dzisiaj o niewątpliwej wartości „Wypisów“. Wybór autorów, z których czerpano, bardzo dobry. Wiadomości o pisarzach, podane na końcu książki, trafne i wystarczające. — Na str. 260 omawia prof. dr. K. Nitsch Łosia „Zasady ortografji polskiej i słownik ortograficzny“. Stwierdza, że podręcznik Łosia nie ogranicza się do punktów rozstrzygniętych ostatniemi uchwałami, ani nawet do ogółu wątpliwości ściśle ortograficznych, przeciwnie nieraz wchodzi w zakres gramatyki i to nietylko głosowni ale i morfologji. Naukowo nieściśle, z praktycznego jednak punktu widzenia jest to jego zaletą. Wykład jest u Łosia ściśle naukowy: daje on n. p. pewne uwagi o historji typu yja-ja, wprost zaznacza, których kwestyj Akademja nie rozstrzygnęła i t. p. Objektywnie też stwierdza nieraz poprostu, że na pewnym punkcie panuje wahanie, przez co oczywiście odwodzi od tego bezdusznego pedantyzmu, który szkodzi zarówno zrozumieniu języka jak i rozwojowi stylu literackiego. Książka Łosia przeznaczoną jest według Nitscha przedewszystkiem dla nauczycielstwa szkół średnich i klas wyższych. — W. Folkierski publikuje na str. 262—4 swe cenne uwagi o Szaroty „Cours de français“. Premiére partie. Utrzymuje on słusznie, że podręcznik ten, przeznaczony dla pierwszego roku nauki języka francuskiego, jest bez najmniejszego wątpienia najlepszym z tych, jakie posiadamy w języku polskim. Wykazuje on znaczny postęp w porównaniu do podręcznika Węckowskiego, używanego dawniej w szkołach galicyjskich. Postęp ten idzie zwłaszcza w kierunku logiczniejszego i oględniejszego stopniowania w stosowaniu metody bezpośredniej, jakiej się trzyma. Ilość wyrazów przepisanych na jedną lekcję nie przekracza rozsądnej miary; podstawowe zasady gramatyczne są również umiejętnie rozdzielone, nie tworząc balastu, a z drugiej strony nie zostawiając ucznia bez koniecznego minimum gramatycznego. Umiejętniejszy podział i rozkład materjału widać już w tem, że zamiast iluzorycznej liczby 25 lekcyj u Węckowskiego, mamy ich tu 71. Książkę powyższą — kończy swe uwagi Folkierski — najgoręcej można polecić. Możnaby również życzyć sobie, by wszelkie inne podręczniki wyparła. Najpoważniejszym jej brakiem jest — brak dalszego ciągu na klasy wyższe. — Henryk Rowid podaje na str. 285—293 bardzo obszerną i fachową ocenę „Dydaktyki ogólnej“ Lucjana Zarzeckiego. Konstatuje on, że Zarzecki podjął pierwszy próbę opracowania dydaktyki ogólnej, rozpatrującej zagadnienia nauczania na tle kultury narodowej, oraz na podstawie zadań i potrzeb całego szkolnictwa polskiego. W dziesięciu rozdziałach swej książki omawia autor poszczególne zagadnienia dydaktyczne, a mianowicie cel nauczania, zasady i metody nauczania, wreszcie zasady organizacji szkolnictwa. Książka Zarzeckiego posiada duże wartości. Pisana żywo z dużem umiłowaniem przedmiotu, porusza

wiele doniosłych zagadnień w psosób jasny i głęboki, pobudza do głębszej refleksji nad problemami dydaktyki, podkreśla społeczną stronę pracy nauczyciela, wykazując ścisły związek między wychowaniem a rozwojem społeczeństwa. Po usunięciu niektórych braków i uzupełnieniu treści będzie „Dydaktyka ogólna“ poważnym dorobkiem w polskiej literaturze pedagogicznej. — Obok wyczerpujących recenzji pomieszczono w tym numerze „Bibljografji Pedagogicznej“ kilka mniejszych notatek omawiających podręczniki Książnicy Polskiej. Więc na str. 344 Wł. Wojtowicz omawia A. Łomnickiego „Początki geometrji analitycznej“, na str. 347—8 Stanisław Pawłowski donosi o ukazaniu się drugiego wydania Geograficzno-statystycznego Atlasu Polski E. Romera, na str. 348 St. C. notuje wyjście z druku trzeciego wydania Wiązanki wierszy Owidjusza z dodatkiem wybranych elegij Tibulla i Propercjusza w opracowaniu prof. T. Sinki. — Na stronie następnej mamy obszerniejszą ocenę drugiego wydania Sołtysika: Wskazówek dla praktykantów zawodu nauczycielskiego, pióra J. Grodeckiego, wkońcu na str. 351 - 2 omawia Eug. Zdrojewski Ustawę o szkolnictwie średniem ogólno-kształcącem.

Nauczyciel Polski r. 1922, nr. 10, z 15/V zamieszcza artykuł Znicza: Nauczyciel jako główny czynnik rozwoju szkolnictwa powszechnego, omawiający pod powyższym tytułem wyszłą niedawno broszurę Stanisława Dobrowolskiego. Pseudonimowy autor, zbudowany treścią rozprawki radzi ją przeczytać i zaznajomić z jej treścią jak najszersze sfery, a będzie to jednym ze środków rozwiązania problemu nauczycielskiego.

Ognisko Nauczycielskie r. 1922, nr. 7, str. 22—24 drukuje ocenę Szobera „Zasad nauczania“. Recenzentka, Marja Czyżowa, kończy swą ocenę słowami: „Zasady nauczania“ dają tyle pożytecznych rzeczowo ujętych wskazówek do nauczania języka polskiego, że każdemu nauczycielowi oddadzą wielkie usługi. W nauczaniu języka ojczystego łatwo o marnowanie czasu, zwłaszcza u nauczycieli początkujących, a poznawszy „Zasady nauczania“ zrozumiemy kiedy ten czas ucząc marnujemy.

Ruch Filozoficzny r. 1922, nr. 8, z 15/III zamieszcza bardzo obszerną i głęboką ocenę dzieła Z. Czernego „L'Esthétique de Louis Claude de Saint-Martin“ napisaną przez prof. dr. Zygmunta Łempickiego. Po obszernem omówieniu treści dzieła kończy swe uwagi: Książka Z. Czernego jest zarówno pod względem doboru tematu jak i przedstawienia go jednym z najcenniejszych przyczynków do dziejów estetyki nowoczesnej. Wskazuje ona zupełnie nieznane a raczej niedocenione źródło do genezy romantycznego poglądu na świat i sztukę, źródło również niezmiernie ważne i dla dziejów polskiej myśli filozoficznej, zwłaszcza dla Mickiewicza. Niezwykła sumienność w wyzyskaniu materjału, bystrość w uchwyceniu wątków i związków ideowych cechuje tę doskonałą i wzorową pracę. Oby autorowi było danem w obszernem dziele wyczerpać rychło ogół tych problematów związanych z epoką, w której występuje i działa, filozof nieznany“. — W tym samym numerze dr. Antoni Peretiatkowicz omawia Machiavella „Księcia“ w opracowaniu i przekładzie dr. Nankego. Obecny przekład — mówi Peretiatkowicz — jest pierwszem tłumaczeniem polskiem naukowo opracowanem. Tłumacz zapoznał się nietylko z licznemi wydaniami włoskiemi dzieł Machiavella, ale również z obfitą literaturą o nim, ze stosunkiem do niego innych pisarzy politycznych, skutkiem czego uwagi, dodane do tłumaczenia, ułatwiają istotne zrozumienie samego traktatu i pozwalają na zdanie sobie sprawy z jego charakteru i znaczenia. Jednoczesny przekład równie głośnego „Anti-Machiavella“ ułatwia orjentację w poglądach na Machiavella, rozpowszechnionych w wieku XVIII.

Wychowanie Fizyczne r. 1921 zesz. 9—12 str. 123 - 124 pomieszcza ocenę Wł. Szafera „Ogrodów szkolnych“ pióra dr. A. Wodziczki. Konstatuje on, że praca wychodząca z pod pióra najlepszego dziś w Polsce znawcy tego tematu, dyrektora uniwersyteckiego ogrodu botanicznego w Krakowie, jest siłą faktu bardzo dobrą, precyzyjną, ukazała się również w czasie najbardziej odpowiednim, w chwili powstawania szeregu nowych szkół i reorganizacji już istniejących. Żałuje tylko sprawozdawca, że autor zbyt był lakoniczny i wyrażonych w niej myśli, uwag i wskazówek nie rozwinął szerzej i szczegółowiej.

B. PRASA CODZIENNA

W *Czasie* r. 1922, nr. 128 z 9/VI znajdujemy ocenę Platona Gorgjasza. Sprawozdawca konstatuje, że prof. Witwicki w miarę postępów pracy nad przekładem Platona oddaje coraz lepiej jego myśl i styl, tak, że obecny, czwarty tom jego przekładu jest jeszcze lepszy od poprzednich, bardzo zresztą dobrych. Końcowe „objaśnienia“ są według sprawozdawcy trochę za długie, bo mają aż 61 stron, sądzimy że jest to tylko stroną dodatnią i świadczącą o wielkiej erudycji i sumienności wydawcy.

Droga r. 1922, nr. 8 z 15/V, str. 39—41 przynosi obszerną i głęboko przemyślaną ocenę Bronisławy Ostrowskiej „Książki jutra“ pióra dr. A. M. Czytałem niedawno — mówi on — „Żywoty Męczenników“ Georga Duhamel'a, książkę wyrosłą z wojny, a którą tę wojnę żegna i myślałem, czemu u nas nie narodził się jeszcze utwór, który jak tamten francuski byłby istotnym zwiastunem nowych czasów. — Kiedy przeczytałem „Książkę jutra“ odniosłem silne wrażenie, że jest to ta książka, na którą utrudzone i żegnające wojnę pokolenie czeka. Autorka wyszła z założenia, iż każde przeżycie, każdy drobiazg i każdy człowiek jest czemś nieskończenie ważnym przez nieskończoną ilość przyczyn i skutków, które świadomie lub nieświadomie obok siebie wytwarza — wszystko zaś, cała ludzkość i cały świat, jest niczem wobec nieskończoności, wobec ducha wieczności.

Dziennik Narodowy r. 1922, nr. 72, z 16/IV pomieszcza feljeton dra Mgr. „Powojenne refleksje w literaturze dla młodzieży“, omawiający powiastki dla młodzieży wydane przez Książnicę Polską T. N. S. W. mianowicie: Juljusza Germana „O Janku co walczył we Lwowie“, tegoż „Jak Pan Bóg Niemca pokarał“, Edmunda Jezierskiego „Serce Polski“ i „Ojczyzna“. Chwaląc treść przesiąkniętą głęboką miłością Ojczyzny i poświęceniem dla niej, język, styl i sposób wydania wymienionych książeczek, podnosi autor zasługi Książnicy, nie ograniczającej się tylko do wydawania podręczników szkolnych, ale troszczącej się również o zdrową strawę duchową dla młodzieży w chwilach wolnych od nauki.

Gazeta Cukrownicza w nr. 47 z maja br. zaleca swym czytelnikom dr. B. Gaweckiego „Zasady mechaniki ogólnej“ i prof. S. P. Timoszenki „Wytrzymałość materjałów“ w przekładzie prof. dr. Hubera.

W *Gazecie Gdańskiej* r. 1922, nr. 82, z d. 8/IV zamieścił St. Tync artukuł p. t. „O podręcznikach szkolnych“ omawiający zasługi Książnicy Polskiej T. N. S. W. i porównujący ją do Towarzystwa do ksiąg elementarnych. Z wydawnictw naszych omawia Tync podręczniki do nauki historji Geberta i Gebertowej „Opowiadania z dziejów ojczystych“, „Wypisy historyczne z dziejów ojczystych“, Historję starożytną“ i Wypisy historyczne do historji starożytnej“. Historja starożytna — mówi autor — podpadnie pewno rzeczowej krytyce nauczycieli-historyków, ale stwierdzić można jej cechy dodatnie: autorowie odrzucili cały odpychający balast cyfr, dat, nazwisk, natomiast dzieje kultury, więc religja, sztuka, literatura, życie obyczajowe, wychowanie i t. d. zajmują $^5/_6$ książki. Wypisy są wedle Tynca doskonałe i pociągające, mogą naprawdę zachęcić do nauki historji. — Przy końcu artykułu poświęca Tync obszerną wzmiankę wydaniu „Pana Tadeusza“, wymieniając jako zalety, jasne i rzeczowe słowo wstępne z bibljografją, szczegółowe objaśnienia i przypiski, metodyczne pytania przy każdej księdze i syntetyczne na końcu, oraz duży i wyraźny druk.

Gazeta Krajowa (Wilno) r. 1922, nr. 101, z 10/V drukuje feljeton A. Ch., „Książka jutra“, poświęcony tejże nazwy książce Bronisławy Ostrowskiej. Kto weźmie do rąk „Książkę jutra“ Bronisławy Ostrowskiej — mówi recenzent — ten się od niej nie oderwie; nie przeczyta, lecz pochłonie; a gdy dojdzie do ostatniej karty, choćby był największym prozaikiem w życiu, ale człowiekiem inteligentnym, choćby troska „jutra“ najbardziej go gnębiła,nie odrzuci książki jako roboty skończonej, ale utonie w myślach, czarem formy i treści przejęty... Choć umilkła melodja tego nierymowanego poematu, echo jego gra jeszcze w duszy... A gdy dojdzie do równowagi, sam przez się wniosek się nastręczy, że bogaty jest naród, który z szlachetnego kruszcu myśli takie odlewy stwarza... Są utwory, które dają poczucie czytelnikowi, że się stał lepszym, a dlatego lepszym, że zrodził się w nim rój myśli podniosłych — do nich należy książka Ostrowskiej.

W *Gazecie Lwowskiej* r. 1922, nr. 85, z 23/IV pisze Michał Rolle o Józefa Siemieńskiego: „Ustroju Rzeczypospolitej Polskiej“, że o wartości pracy tej drobnej rozmiarami, godnej jednak nietylko lektury lecz i baczniejszych studjów, świadczy fakt ukazania się jej w krótkim przeciągu czasu w trzeciem wydaniu. W tym samym numerze dr. Wiktor Hahn omawia Edmunda Jezierskiego „Serce Polski“ w następujących superlatywach: Z niesłabnącem zajęciem czyta się książkę od początku do końca — w szeregu bardzo zręcznie wybranych opowiadań uwydatnił p. J. atmosferę młodzieży, stosunek

jej do nauczycieli, ofiarność i poświęcenie dla sprawy narodowej. Nie analizując, daje w przykładach młodych bohaterów wzory godne naśladowania. Z całej książki przebija tendencja nawskróś szlachetna, streszczająca się w tem, że miłość Ojczyzny ma objawiać się czynem na każdem bez wyjątku polu. Za książkę prawdziwie piękną, bardzo na czasie zjawiającą się, należy się autorowi serdeczna wdzięczność, — W nr. 113, z 28/V zajmuje się ten sam sprawozdawca Stanisława Pilcha „Preparacją do wyboru z dzieł Wergiljusza w wydaniu Tadeusza Sinki". Powiada, że rzecz ta zasługuje z tego względu na wzmiankę, że opacowana naukowo nie zawiera tych licznych błędów, od jakich roją się dotychczasowe preparacje, wydawane przez zupełnie nieodpowiednich pracowników; na szczególne zaś wyróżnienie zasługują wzmianki, wykazujące wpływ utworów Wergiljusza na literaturę polską, które możnaby znacznie rozszerzyć. — W nr. 119, z 4/VI recenzuje J. Tomicka Nikodema Pajzderskiego „Poznań". Książka ta wedle niej jest bardzo wartościową i bardzo potrzebną — teraz szczególniej, kiedy fala wycieczek płynie nieustannie przez wszystkie nasze wielkie miasta. Czytanie, a może studjowanie takich prac, jak „Poznań", mogłoby wiele naiwnych barbarzyństw usunąc, wiele mroków rozprószyć.

Gazeta Poranna (Lwów) w nr. 6393, z d. 26/V poleca swym abonentom przedewszystkiem Pajzderskiego „Poznań", Platona „Gorgjasza" i „Fajdrosa" oraz Bronisławy Ostrowskiej „Książkę jutra".

Gazeta Poranna (Warszawa) w numerach 88 z 30/III i 102 z 13/IV poświęca obszerniejsze wzmianki dziełu Pajderskiego „Poznań", podkreślając silnie, że jest to naprawdę pierwsza książka, która swoją bogatą szatą zewnętrzną zaciera szpetne wrażenie wciąż jeszcze żywej a odrażającej tandety typu wojennego. Vivant sequentes! — woła sprawozdawca. — W numerach 103 z 14/IV, 118 z 1/V i 124 z 7/V wymienia to pismo następujące nasze wydawnictwa: Szczepański Jan „Wypisy łacińskie Cz. I", Pajzderski N. „Poznań", Pilch St. „Preparacja do wyboru z dzieł Wirgiljusza", Prof. Timoszenko „Wytrzymałość materjałów" oraz Programy nauki w szkołach powszechnych siedmioklasowych oddane przez Min. W. R. i O. P. Książnicy Polskiej na skład główny.

Liczne, przychylne wzmianki o wydawnictwach Książnicy Polskiej znajdujemy w *Gazecie Warszawskiej*. W nr. 92 z 3/IV wymienia to pismo „Przegląd Wydawnictw Książnicy Polskiej". W nr. 97 z 8/IV wspomina o Pajderskiego „Poznaniu", Śleczkowskiej „Wśród dziejowej zawieruchy", Gaweckiego „Zasadach mechaniki" i „Katalogu wydawnictw Książnicy Polskiej T. N. S. W". W nr. 114 z 27/IV poleca Timoszenki „Wytrzymałość materjałów" i Pilcha „Preparację do wyboru z dzieł Wergiljusza," zamieszczając równocześnie obszerniejszą notatkę o Gaweckiego „Zasadach mechaniki ogólnej", pióra Jana Frylinga. W nr. 120 z 3/V przynosi wzmiankę o „Książce jutra" Ostrowskiej i „Wśród dziejowej zawieruchy" Śleczkowskiej. W nr. 125 z 9/V o Platona „Gorgjaszu". W nr. 139 z 23/V o Firewiczów „Zbiorze ćwiczeń zootomicznych", Korczyńskiego „Wskazówkach do analizy elementarnej" i Węckowskiego „Książce francuskiej" Cz. IV. W nr. 185 z 10/VII mamy komunikat Instytutu mesjanicznego, że wobec rozpoczęcia druku „Prolegomenów" Hoene-Wrońskiego przez Książnicę Polską, prenumeratę na to dzieło zamyka się.

Głos r. 1922, z 24/III poświęca artykuł nowym wydawnictwom Książnicy Polskiej i Atlasu, omawiając obszerniej broszurki Cybulskiego „Sztuka wojenna Greków i Rzymian", „Dom grecki i rzymski", „Ateny i Rzym", „Odzież starożytnych Greków i Rzymian", Pilcha „Preparację do Wergiljusza", Dickensa „Pieśń wigilijną" w opracowaniu Kardaszewicza, „Historję starożytną" Gebertów, i „Księgę informacyjno-adresową polskiej części Śląska Opolskiego" wydaną pod redakcją prof. dr. Romera.

Głos Inteligencji r. 1922, nr. 8, z 15/IV pisze o Pajzderskiego „Poznaniu". Serdeczne podziękowanie należy się Książnicy za obecne kontynuowanie znanego przed wojną wydawnictwa „Nauka i Sztuka" zbioru monografji popularno-naukowych, którego dotychczasowych 13 tomów zostało wyczerpanych. Tą książką o zabytkach i sztuce Poznania będzie się cieszyć nietylko turysta lecz i esteta-bibljofil. „Poznaniem" Pajzderskiego w wykonaniu „Książnicy" możemy śmiało chlubić się przed cudzoziemcami. — Nr. 10 tego pisma z 1/VI wymienia długi szereg wydawnictw Książnicy, jako to Cybulskiego „Tabulae, quibus antiquitates Graecae et Romanae illustrantur", Dickensa „A Christmas Carol", Gebertów „Historję starożytną", Germana „O Janku co walczył we Lwowie", Jakóbca i Leonhardta „Trzecią książkę do nauki języka niemieckiego", Jezierskiego „Serce Polski", Leszczyńskiego „Zarys farmakologji", Pilcha „Preparację do Wergiljusza", „Księgę informacyjno-adresową polskiej części Śląska Opol-

skiego“, Romera „Polską mapę administracyjną“, Seneki „Listy moralne“.

Głos Narodu z 5/VI omawiając „Księgę informacyjno-adresową polskiej części Śląska Opolskiego“ stwierdza, że wydawnictwo to odda nieocenione usługi każdemu, kto pragnie zapoznać się bliżej z tą nowo odzyskaną ziemią Piastowską, a już nieodzowną jest dla przedsiębiorstw bankowych i przemysłowo-handlowych, które pragną nawiązać stosunki z Śląskiem Opolskim.

Głos Pinczowski r. 1922, nr. 4, z 15/III poleca gorąco czytelnikom swoim książeczkę prezesa Polskiej Akademji Umiejętności K. Morawskiego p. t. „Ku czci pracy i w obronie nauki“. Bogata w głębokie myśli książeczka ta, rozejść się powinna jak najszerzej i spełnić czemprędzej swoje zadanie t. j. obudzić nasze leniwe i zmaterjalizowane społeczeństwo, zachęcić je do nieustannej, wytężającej pracy i obudzić w nim poszanowanie dla pracy umysłowej. Oby jak najwięcej rąk sięgnęło po tę ceną książeczkę, oby jak najwięcej serc i głów przejęło się jej wzniosłemi myślami.

Kurjer Lwowski r. 1922, nr. 123, z 5/VI notując pojawienie się St. Baley'a „O zastosowaniu przysłony wirującej przy badaniu kontrastu kolorów“, pracy oddanej Książnicy Polskiej na skład główny, konstatuje, że ze względu na technikę badania, książka ta jest konieczną dla pracujących na polu psychologji eksperymentalnej i interesujących się jej badaniem. — Nr. 143 z 20/VI przynosi ocenę L. Fabiańczyka „Korespondencji handlowej i prac kantorowych“, książki wypełniającej dotkliwą lukę w naszej ubogiej literaturze fachowo-podręcznikowej. Ważnem jest — mówi sprawozdawca — dla społeczeństwa naszego, budującego własny handel, mieć treściwy i celowy a zupełnie poprawny podręcznik.

W *Kurjerze Łódzkim* r. 192, nr. 62, z d. 3/III drukuje dr. J. Magiera dłuższy feljeton p. t. „Orędownik polskiego morza“, poświęcony Bernardowi Chrzanowskiemu i dwu pracom jego o wybrzeżu polskiem wydanym przez Książnicę Polską. Noszą one tytuły: „Na Kaszubskim brzegu“ i „Z wybrzeża i o wybrzeżu“. Magiera kończy swe sprawozdanie życzeniem, aby książki Chrzanowskiego, pięknie ilustrowane, stały się rozpowszechnioną lekturą naszej młodzieży szkół wszystkich od niższych do najwyższych. Godne są tego one, godny jest tego temat. a wymaga tego obowiązek narodowy i polityczny.

Kurjer Płocki r. 1922, nr. 78, z 5/IV zamieścił bardzo obszerną, bo około 200 wierszy druku liczącą ocenę „Listów moralnych“ Seneki w opracowaniu M. Olszowskiego, pióra X. I. Lasockiego. Czcigodny sprawozdawca nie waha się użyć daleko posuniętych pochwał dla wydawcy za tak sumiennie, tak umiejętnie, z olbrzymim nakładem pracy i wiedzy zgotowaną ucztę duchową.

Liczne dłuższe lub krótsze recenzje, sprawozdania i notatki o wydanictwach Książnicy Polskiej zamieszcza *Kurjer Polski*. I tak w nrze 89 z 31/III poświęca wzmiankę „Listom moralnym“ Seneki i „Księgowości w spółdzielniach“ Góry. — W nr. 86 z 7/IV mamy dłuższe notatki o „Wypisach polskich“ Chrzanowskiego i Wojciechowskiego i „Wypisach łacińskich“ Szczepańskiego. — Omówienie „Zasad mechaniki ogólnej“ Gaweckiego przynoszą nr. 113 z 26/IV i 115 z 28/IV. Powiedziano tam, że jest to jeden z tych podręczników, których powstanie było konieczne ze względu na zmieniony program nauczania w szkołach średnich. Dr. Gawecki podaje w swym racjonalnie obmyślanym podręczniku podstawowe pojęcia mechaniki i najważniejsze zasady, nie poprzestaje jednak na tem. — Nr. 116 z 29/IV przynosi recenzję monografji o Poznaniu Pajzderskiego. Trzeba przyznać — mówi sprawozdawca — że autor monografji zdołał doskonale połączyć gruntowność badań i fachowość historyka sztuki z tą popularnością, która daleką jest od elementarności, a zasadza się na przejrzystości i jasności ujęcia. — Bardzo sympatyczny artykuł o Książnicy Polskiej i jej działalności wydawniczej, znajdujemy w nr. 117 z 30/IV, w którym omówiono również „Przegląd wydawnictw“ i „Katalog wydawnictw“. — Nr. 131 z 16/V notuje ukazanie się Pawłowskiego „Tematów do książkowania w interesie towarowym“, a nry 133, z 17/V i 139 z 23/V wymieniają komisy Książnicy Polskiej: Malinowskiego „Zachodnie dzielnice Polski“ wyd. II, Płoszewskiego „Ekspanzja umysłowa Francji“ i Orzechowskiego „Ziemianina“ w wydaniu Gaertnera. O tej ostatniej książce powiedziano że „jeśli chodzi o eksplikację wyrazów i zdań, wydanie „Ziemianina“ stoi na bardzo wysokim poziomie i może być doskonałą pomocą dla seminarjów języka staropolskiego, oraz dla wszystkich badających historyczną gramatykę polską. Zresztą opracowanie jest tak wyczerpujące, że książka ta nadaje się nawet dla szkól średnich. — Nr. 144 z 28/V rejestruje „Ilustrowany większy elementarny Katechizm katolicki“ ks. Gadowskiego, który ukazał się obecnie w czwartem wydaniu. — Dłuższą notatkę o „Pismach Platona“ w wydaniu Witwickiego w szczególności o „Gorgjaszu“, znajdujemy w nr. 157 z 1/VI. Te same świetne walory tłómacza i komentatora — mówi sprawozdawca — o których pisaliśmy, występują w „Gorgjaszu“ w całej pełni. Naukowa wartość

tej książki i artystyczny czar, wyznaczają jej poczesne miejsce w bibjotece każdego kulturalnego Polaka. Szata zewnętrzna „Gorgjasza“ — jak wszystkich tomów Platona — wykwintna i piękna. — W nr. 162 z 16/VI, 167 z 21/VI i 168 z 22/VI polecono uwadze czytelników Hoene-Wrońskiego „Filozofję Pedagogji“, „Ustawę emerytalną funkcjonarjuszy państwowych“, „Projekt ustawy o szkolnictwie zawodowem“, Benni'ego trzecie wydanie „Gramatyki angielskiej“, Korczyńskiego „Wskazówki dla wykonywania analizy elementarnej“.

Kurjer Poświąteczny r. 1922, nr. 4, z 8/IV mówi o „Listach moralnych“ Seneki. Jakże ta książka jest na czasie! Jakże przydać się może naszym posłom, politykom, działaczom! Niech ją czytają, może co nieco spokornieją!

Kurjer Poznański w nr. 72 z 28/III pomieszcza krótką notatkę o „Poznaniu“ Pajzderskiego, a w nr. 75 z 31/III długi, bardzo poważny feljeton pióra Jerzego D. Z recenzji tej zamieścić musimy dłuższy wyjątek, bardzo charakterystyczny i dosadnie ujmujący wartość tego pięknego pod każdym względem dzieła: „Jest to pierwsze tego rodzaju dzieło o Poznaniu, zakrojone na tak szeroką miarę. Autor bowiem nie ograniczył się zgoła do zinwentaryzowania zabytków sztuki miasta naszego i dołączenia do nich mniej lub więcej obszernych komentarzy. W ujęciu Pajzderskiego książka ta wyrosła do rozmiarów historji sztuki w mieście naszem, stając się cennem a niejednokrotnie wprost źródłowem dziełem w tej dziedzinie, przez co stanowi ona doskonały i niezbędny wprost przyczynek dla historji sztuki i kultury w całej Polsce. A brakło nam dotychczas takiej monografji niezmiernie. Nietylko obcy, nietylko bowiem z Małopolski czy też byłego Królestwa, ale wprost sami Poznańczycy przechodzili dotychczas koło zabytków przeszłości nie znając ich i nie wiedząc nawet o ich istnieniu. Książka p. Pajzderskiego otworzy tym wszystkim nieświadomym oczy, a znawcom i wielbicielom tego co piękne da w ręce nić przewodnią, która zaprowadzi ich do źródła rodzimej kultury“. — W nr. 106 z 10/V donosi redakcja o ukazaniu się na półkach księgarskich „Zbioru ustaw i najważniejszych rozporządzeń, tyczących się organizacji oświaty i szkolnictwa w Rzeczypospolitej Polskiej“ dokonanego przez Łozińskiego i Stankiewicza.

Kurjer Warszawski r. 1922, nr. 79, z 20/III notuje ukazanie się Gerson-Dąbrowskie „Historji panny Żabci“ i wyraża zdanie, że nowe to wydawnictwo może być bardzo cenną i pouczającą lekturą, szczególnie dla młodszej dziatwy. — W nr. 91 z 2/IV mamy wzmiankę o „Początkach języka angielskiego dla szkół powszechnych i średnich Jadwigi Knapczyk. — Notatkę o „Wypisach łacińskich“ Szczepańskiego znajdujemy w nr. 101 z 12/IV. Jako pierwsza tego rodzaju praca polska zasługują „Wypisy łacińskie“ na życzliwą uwagę świata pedagogicznego i wogóle wszystkich, którzy interesują się kulturą Rzymu. — O „Poznaniu“ N. Pajzderskiego znajdujemy notatkę w nr. 104 z 15/IV i 105 z 18/IV a w nr. 116 z 23/IV bardzo obszerną recenzję pióra wytrawnego literata i estety Zdzisława Dębickiego. Piękne swe sprawozdanie kończy Dębicki następująco: Już z tego widać dostatecznie, jak ciekawą i pouczającą jest książka Pajzderskiego, pełna cennych szczegółów, związanych blisko z historją sztuki i kultury w Polsce. A jeżeli dodamy do tego, że zdobi ją z górą 150 ilustracyj, wykonanych dobrze i unaoczniających nam piękno wielu zabytków, to wystarczy, abyśmy powitali tę pracę gorąco i polecili ją miłośnikom przeszłości. — Nr. 111 z 24/IV przynosi obszerniejszą wzmiankę o Platona „Gorgjaszu“. Świetne przekłady prof. Witwickiego — czytamy tam — odbiegają zupełnie od dotychczasowego szablonu tłumaczeń, i to nietylko polskich. Są one nadto zaopatrzone wstępem, objaśnieniami i kapitalnemi ilustracjami samego tłumacza, który jest jednocześnie znanym rysownikiem. — Nr. 109 z 22/IV pomieszcza krótszą a nr. 112 z 25/IV obszerną notatkę o „Godach“ F. Gwiżdża. Autor tej recenzji Józef Relidzyński powiada między innymi: Najlepiej przejawia się talent Gwiżdża właśnie w „Godach“, o których śmiało można powiedzieć, że od czasów Anczyca, jest to pierwsza ludowa komedja polska, która jaknajprędzej powinna wejść do żelaznego repertuaru wszystkich naszych teatrów ludowych i popularnych. „Gody“ te są jednocześnie godami ich autora z literaturą polską, do której wchodzi odtąd, jako pisarz o zdecydowanem, odrębnem, rasowem obliczu. — W nr. 151 z 4 VI pomieszczono wzmiankę o Rafacza „Ustroju wsi samorządnej małopolskiej w XVIII w.“ dziele znajdującem się na składzie głównym w Książnicy Polskiej. — Nr. 153 z 7/VI notuje ponownie Platona „Gorgjasza“ i ks. Gadowskiego „Ilustrowany większy katechizm katolicki“ oraz „Książkę jutra“ Ostrowskiej. — O Hoene-Wrońskiego „Filozofi pedagogiki“ wzmiankuje pismo w nr. 164 z 23 VI.

Mechanik r. 1922, nr. 5, z maja pomieszcza długą notatkę o „Oświacie Pozaszkolnej“. Liczbę wydawnictw — powiedziano tam — poświęconych krzewieniu oświaty powiększyło wyżej wymienione pismo, które zarówno pod względem doboru treści jak

i pod względem poziomu zasługuje na wyróżnienie. — Prócz tego kwartalnika wyszczególniono z wydawnictw Książnicy Polskiej Gaweckiego „Zasady mechaniki ogólnej“ i Timoszenki „Wytrzymałość materjałów“.

Myśl Narodowa w nr. 22, z 3/VI wzmiankuje o „Książce jutra“ Bronisławy Ostrowskiej.

Myśl R. Narodowa r. 1922, w nr. 20, z d. 20/V omawiając „Ustawy i najważniejsze rozporządzenia dotyczące organizacji oświaty i szkolnictwa w Rzeczypospolitej Polskiej“ stwierdza wielką pożyteczność tego wydawnictwa, gdyż wszystkie ustawy publikowane już to w „Dzienniku ustaw“ Rzpltej, jużto w „Dzienniku urzędowym“ Min. W. R. i O. P. mało są dostępne interesującemu się sprawami oświaty, szkolnictwa i nauczycielstwa ogółowi.

Myśl Niepodległa w każdym prawie numerze zajmowała się wydawnictwami Książnicy Polskiej. Więc w nr. 597 z 25/III poleca czytelnikom: H. Malot „Bez rodziny“, B. Dyakowskiego „O piasku i jego krewniakach“, tegoż „Szkło i wyroby szklane“. W następnym numerze z 1/IV polecono cały szereg wydawnictw, jako to: Góry „Księgowość w spółdzielniach“, Seneki „Listy moralne“, Knapczykównej „Początki języka angielskiego“, Gaweckiego „Zasady mechaniki ogólnej“ i t. d. — Nr. 599 z 9/IV wzmiankuje o Pajzderskiego „Poznaniu“, Śleczkowskiej „Wśród dziejowej zawieruchy“, Szczepańskiego „Wypisach łacińskich“ i „Przeglądzie wydawnictw“. — Nr. 603 z 6/V donosi o ukazaniu się Platona „Gorgjasza“ w wspaniałym przekładzie Witwickiego, a nr. 607 z 3/VI wyszczególnia „Ilustrowany elementarny katechizm katolicki“ ks. Gadowskiego, „Książkę francuską cz. IV“ Węckowskiego i „Wskazówki dla wykonywania analizy elementarnej“ Korczyńskiego.

Nowa Reforma r. 1922, nr. 94, z 26/IV wspomina o Cybulskiego „Życiu starożytnych Greków i Rzymian“, Siemieńskiego „Ustroju Rzeczypospolitej Polskiej“ i Śleczkowskiej „Wśród dziejowej zawieruchy“. — Nr. 117 z 25/V przynosi ładną recenzję „Poznania“ Pajzderskiego. Sprawozdawca (mj.) przyznaje, że pod względem zewnętrznym wydawnictwo przedstawia się wprost okazale. Tekst dokładny i staranny jest niejako cennym komentarzem do ilustracyj. Dla miłośników rzeczy ojczystych książka ta niezmiernie pożądana, dla wróconego ojczyźnie Poznania jest to bardzo miłą niespodzianką. — W nr. 121 z 31/V mamy wzmiankę o „Książce jutra“ Ostrowskiej i „Filozofji Pedagogji“ Hoene-Wrońskiego. Tą wybitną książkę omówił obszernie (mj.) w nr. 139 z 23/VI. Rzecz Wrońskiego — mówi on — stawia najwyższe ideały etyczne i jest oparta na silnych argumentach spekulatywnych. Dlatego z ogromnym pożytkiem powinna być czytana przez pedagogów i przez wszystkich, których zajmują cele wychowania i niebosiężne ideały ludzkości. — O Mapie Jaworzyny i Tatr Spiskich powiedziano w nr. 134 z 16/VI, że wobec zainteresowania opinji publicznej sprawą Jaworzyny i bliskiego rozstrzygnięcia sporu, mapki te pojawiają się w chwili bardzo odpowiedniej.

Papier i Galanterja r 1922, nr. 10, z 15/V omawia pocztówki-mapy wydane przez „Atlas“ („Jaworzyna i Tatry Spiskie“, „Polskie Kresy Południowe na Spiżu“). Sprawozdanie zakończono następująco: Mapki wykonane bardzo udatnie, forma i charakter ilustrowanych kart pocztowych bardzo szczęśliwie dobrane. Wyrażamy zadowolenie, że tego rodzaju cenne wydawnictwa ukazują się w naszych krajowych zakładach kartograficznych. Zachęcamy firmę „Atlas“ do dalszych tym podobnych wydawnictw.

Polska Zbrojna r. 1922, nr. 97, z 9/IV pomieszcza sprawozdanie z Gaweckiego „Zasad mechaniki ogólnej“. W miejsce uwag własnych oddano głos autorowi cytując najważniejsze wyjątki ze wstępu omawiające cel, charakter i układ książki. — Nr. 144 z 30/V i 145 z 31/V zalecają czytelnikowi „Książkę jutra“ Br. Ostrowskiej, oświadczając że jest to niezwykła ze wszech miar książka, odbito ją na papierze bezdrzewnym, którego zrzadka tylko widuje powojenna książka polska, składano zaś czcionkami tak pięknego kroju, że radość ogarnia, gdy się ją czytać poczyna.

Pomorze r. 1922, nr. 14, z 9/IV drukuje bardzo obszerny artykuł St. Tynca „O podręcznikach szkolnych“. Prawie cały poświęcony jest „Książnicy Polskiej“ i jej działalności wydawniczej. Artykuł ten bardzo zbliżony jest do artykułu tegoż samego autora umieszczonego w nr. 82 Gazety Gdańskiej. Sprawozdanie z niego umieściliśmy już powyżej w rubryce Gazeta Gdańska.

Przegląd Warszawski r. 1922, nr. 5 z lutego recenzuje M. Falskiego „Pierwszą czytankę dla dzieci“. Czytamy tam: Bardzo dobra książeczka dla małych dzieci! P. Falski daje w niej małemu dziecku do czytania to, z czem się ono codzień spotyka w życiu: codzienne, drobne, a zajmujące zdarzenia. Małe dziecko lubi obfitość dokładnych szczegółów, p. F. dokładnie mu powiada jakie były dzieci, kury, koty, kurczęta, kaczęta i t. d.

Lektura tej książeczki nie rozentuzjazmuje dziecka, nie wprawi go w zachwyt, ale da mu solidne zadowolenie. A że to zadowolenie będzie w dobrym guście, to jest zasługą autora. P. F. ma ton opowiadania prosty i swobodny, to zaś jest rzeczą w literaturze dziecięcej nadzwyczaj rzadką. Autor piszący musi umieć każdej chwili przedzierzgnąć się w swego czytelnika. Kto tego nie potrafi, lepiej by nie pisał dla dzieci. Wszystko w tej książce jest na swojem miejscu, wszystko ma sens, nic nie trąci fałszem. — W nr. 7 z kwietnia zamieściła redakcja obszerną i fachową ocenę Pism Platona w opracowaniu prof. Witwickiego, w szczególności „Gorgjasza“. Tłumacz — wedle sprawozdawcy — prócz entuzjazmu dla Platona, posiada głęboką znajomość jego sposobu myślenia i wyrażania się, wystarczającą biegłość w greczyźnie, dużą wprawę w polszczyźnie i dostateczną orjentację w najważniejszej literaturze o Platonie. — Wszystko to złożyło się na przekład nietylko o całe niebo lepszy od dotychczasowych, ale taki, że może stanąć obok najlepszych niemieckich, francuskich czy włoskich. Wytknięto w tej recenzji przekładom za długie wstępy i uwagi końcowe, radzono również zaniechania ilustrowania przekładów.

Robotnik przeważnie ogranicza się do notowania nowych wydawnictw i komisów Książnicy Polskiej. Więc w nr. 98 z 9/IV notuje Śleczkowskiej „Wśród dziejowej zawieruchy“; w nr. 100 z 11/IV Szczepańskiego „Wypisy łacińskie cz. I“; w nr. 117 Gwiżdża „Gody“; w nr. 138 z 23/V Korczyńskiego „Wskazówki do wykonywania analizy elementarnej“, Węckowskiego „Książką francuską cz. IV“, Firewiczów „Zbiór ćwiczeń zootomicznych“ i Katechizm ks. Gadowskiego. Jedną tylko książkę wyszczególniono długą recenzją p. t. „Powieść o pracy“ w nr. 136 z 21/V. Dziełem tem „Książka jutra“ Br. Ostrowskiej. Z pięknej tej oceny podajemy zakończenie: Autorka słynnego „Bohaterskiego Misia“, śmiałą ręką pochwyciła olbrzymi temat powieści przeznaczonej dla „młodzieży od lat trzynastu do stu trzech“. Jeżeli nie powiodło się jej stworzyć tak doskonałej całości, jak w tamtym utworze, to jednak wydobyła świeży ton i miejscami cudownie zaintonowała pieśń o „szlachectwie pracy“, jej wzniosłej wartości, pięknie wiążąc historję duszy i losów polskiego robotnika i polskiej poetki ze wspólnym wytworem ich mózgu i mięśni z książką. Oryginalność, głębia i szczerość pomysłu są niezaprzeczone, a „Książka jutra“ wprowadza do naszej literatury świeży, nowoczesny punkt widzenia i osnowę.

Rzeczpospolita Warszawska r. 1922, nr. 89, z 31/III donosi o ukazaniu się Gaweckiego „Zasad mechaniki ogólnej“, podręcznika napisanego z gruntowną znajomością przedmiotu i talentem dydaktycznym. W nr. 94 z 5/IV powiedziano o Knapczykównej „Początkach języka angielskiego“. Całość opracowana bardzo starannie, czyni jak najlepsze wrażenie i — spodziewać się należy — cieszyć się będzie odpowiedniem uznaniem. — Nr. 99 z 10/IV notuje ukazanie się „Listów moralnych“ Seneki i „Wypisów łacińskich“ Szczepańskiego. — W nr. 101 wymieniono kilkanaście wydawnictw i komisów Książnicy Polskiej, między nimi Pajzderskiego „Poznań“, Góry „Podręcznik księgowości w spółdzielniach“ Gaweckiego „Zasady mechaniki ogólnej“ i t. d. — Nr. 103 z 14/IV donosi o pojawieniu się wybornej „Preparacji do wyboru z dzieł Wirgiljusza“ w opracowaniu St. Pilcha. — Nr. 106 z 19/IV omawia Śleczkowskiej „Wśród dziejowej zawieruchy“ — Nr. 108 z 21/IV zapowiada rychłe ukazanie się „Książki jutra“ Ostrowskiej. Ten sam numer pomieszcza obszerną recenzję Pajzderskiego „Poznania“. Książka ta przyczyni się — wedle sprawozdawcy — do poznania zabytków dawnej stolicy władców polskich, a z drugiej strony będzie fragmentem do zaznajomienia się z zabytkami sztuki na naszej ziemi. Książka jest napisana z dużym nakładem pracy i wyczerpuje materjał rozpatrywany. W nr. 123 z 6/V pomieszcza dr. Mieczysław Treter artykuł o ilustracjach do bajek. Autor omawia przedewszystkiem ilustracje do bajek Juljusza Germana wydanych przez Książnicę Polską. — O „Przeglądzie Humanistycznym“ będącym na składzie głównym w Książnicy Polskiej wzmiankuje nr. 154 z 13/VI konstantując, że całość wydawnictwa tego świadczy wymownie o wysokim poziomie naukowym.

Słowo Polskie (Lwów) r. 1922, nr. 86, 22/IV zamieszcza recenzję bajek wydanych przez Książnicę Polską. Wiktor Hahn pisze o Germana „Dobrej wróżce i polskiem dziecku śmiałem“, oraz Homolacs'a „Wigilji Wojtusia“ i „Bajce o Kosturku Azie i Burku“. Konstatuje on, że wszystkie te bajki odznaczają się zajmującą, w pięknej formie podaną treścią. — Tenże recenzent donosi w następnym nr. 87 z 23/IV o ukazaniu się Jezierskiego „Ojczyzny“ w drugiem wydaniu. — Nr. 100 z 10/V rejestruje Mapę Jaworzyny i Tatr Spiskich i Mapę polskich kresów południowych na Spiszu w opracowaniu P. Zwolińskiego a wydanych przez Spółkę kartogr. „Atlas“. — W nr. 145 z 2/VII zamieściła redakcja długą, bo kilkusetwierszową,

fachową i głęboką recenzję „Gorgjasza“ Platona, pióra Fr. Nagórzańskiego. Zauważyłem — mówi Nagórzański — u Witwickiego coś wprost przeciwnego niż u tłumaczów zauważyć się daje: im więcej przekłada tem przekłady jego są wierniejsze. Jak dalece Witwicki panuje nad językiem Platona, na każdym kroku, w każdem niemal zdaniu dowody znajdujemy. Gdyby przekład przystępny dla nieumiejących po grecku potrafił zawrócić na drogę prawdy w życiu politycznem, choć jednego z naszych sterników nawy państwowej, to Witwicki odniósłby zupełny tryumf i miałby najlepszą za swój trud zapłatę.

Słowo Pomorskie r. 1922, nr. 81, z 7/IV omawia Wereszczyńskiego i Kucharskiego „Wiadomości o Polsce współczesnej“, J. Siemieńskiego „Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej“ i R. H. Lorda „Polskę“. O „Wiadomościach“ powiedziano tam że dają aż nadto wystarczający dla obywatela, szczególnie dla tego, co inteligentnie zajmuje się polityką, obraz zasadniczych zagadnień politycznych, społecznych i ekonomicznych. O „Ustroju Rzpltej“, że kto pragnie zdać sobie sprawę z tego jak ten ustrój przez ciąg dziejów Polski się formował, jakie przechodził koleje od czasów najdawniejszych aż do upadku naszej niepodległości, ten znajdzie doskonałe, zwięzłe informacje w książce Siemieńskiego.

Świat r. 1922, nr. 24, z 17/VI pomieszcza wiadomość o ukazaniu się „Gorgjasza“ Platona „zdaje się“ trzeciego tomu pism tego autora w opracowaniu Witwickiego.

Tydzień Polski r. 1922, nr. 19, z 25/III pomieszcza fachową recenzję pióra Manfreda Kridla „Pana Tadeusza“ w wydaniu Bystrzyckiego i Janika. — W nr. 24 z 10/VI drukuje K. Kierski obszerną ocenę dzieła Pajzderskiego „Poznań“. Omówiwszy wspaniałą szatę zewnętrzną utworu, mówi autor: Co się tyczy treści, to nazwisko Nikodema Pajzderskiego mówi samo za siebie. Wytworny esteta i doskonały znawca sztuki i całej naszej przeszłości, w szczególności zaś przeszłości Poznania, dał nam wyczerpujący obraz zabytków artystycznych wielkopolskiej stolicy, jakim dotychczas nie może pochlubić się Warszawa.

Tygodnik Ilustrowany r. 1922, w nr. 16 z 15/IV mówi o „Poznaniu“ Pajzderskiego. Praca N. Pajzderskiego jest pierwszą tego rodzaju monografją w języku polskim. Dotychczas bowiem, głównie z książek niemieckich uczonych trzeba było dowiadywać się o zabytkach Poznania.

Ziemia Lubelska r. 1922, w nr. 114, z 27/III zajmuje się „Księgą informacyjno-adresową Polskiej części Śląska Opolskiego“. Wyraża podziw, że książka ta wyszła już w 3 tygodnie po decyzji Rady Najwyższej. Wartość praktyczna książki jest sama przez się zrozumiała.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE

Szóste Walne Zgromadzenie Książnicy Polskiej T. N. S. W. odbyło się w Łodzi 4/V br. W zastępstwie nieobecnego prezesa rady nadzorczej prof. Romera otworzył zebranie prof. dr. Karol Zagajewski, powołując na sekretarzy pp. dr. Jana Jakóbca z Krakowa i Franciszka Welkera z Przemyśla.

Naczelny dyrektor, dr. Jan Piątek, zdał sprawozdanie z rozwoju Książnicy w r. 1921 i przedstawił bilans zamknięcia za ten rok, oraz rachunek zysków i strat, p. Urich — sprawozdanie z rady nadzorczej, p. Urbański — sprawozdanie komisji rewizyjnej. Liczba członków wynosiła z końcem r. z. 3.500 osób z kapitałem przeszło 13 miljonów mk., liczba wydawnictw zwiększyła się o 100% w porównaniu z r. 1920, wysokość nakładów (to zn. liczba zadrukowanych arkuszy) o 300%. Ogółem wydano w ciągu 1921 r. 121 książek, to zn. prawie co trzeci dzień jedną książkę. W urzędowym spisie książek dla szkoły średniej, wydanem przez ministerjum oświecenia, znalazło miejsce 76 tytułów wydawnictw Książnicy. Zysk za rok 1921 wynosi 4,132.091 Mp. Po bardzo ożywionej dyskusji, nacechowanej wielką życzliwością dla instytucji, udzielono dyrekcji i radzie nadzorczej absolutorjum i wyrażono im szczere podziękowanie za ich pracę. Następnie rozdzielono wykazany zysk, przeznaczając do funduszu rezerwowego 700.000 Mp., 15% dywidendy miljon marek, na tantjemy miljon marek, na cele społeczne miljon marek, resztę przeniesiono na nowy rachunek.

Na miejsce ustępujących członków rady nadzorczej wybrano pp. Antoniego Pawłowskiego (ponownie), Juljana Obirka, wiceprezydenta m. Lwowa, oraz dyr. Juljana Różyckiego, dyr. polskiego Banku krajowego we Lwowie. Członkami komisji rewizyjnej wybrano ponownie pp. Józefa Bojasińskiego z Warszawy, Henryka Kopję z Sokala i Urbańskiego ze Lwowa.

Z posiedzeń Rady Nadzorczej Książnicy Polskiej. Dnia 28. czerwca 1922 odbyło się posiedzenie pod przewodnictwem prof. Romera. Po ukonstytuowaniu się Rady Nadzorczej zamianowano trzecim członkiem dyrekcji Stanisława Olańskiego, przyjęto do wiadomości bilans surowy z 30. maja b. r., sprawozdanie dyrekcji z druku i sprzedaży wydawnictw oraz przebudowy budynku — Wkońcu przyjęto kilkanaście nowych wydawnictw.

Na transport księgozbioru dzieł Hoene-Wrońskiego z Paryża wstawiło Ministerstwo W. R. i O. P. w preliminarzu budżetowym na r. 1922 kwotę 500.000 Mp.

Artykuły dziennikarskie o Książnicy Polskiej T. N. S. W. W czasie od kwietnia do czerwca b. r. ukazały się w prasie perjodycznej liczne i obszerne artykuły omawiające historję Książnicy Polskiej, jej działalność i owoce tej działalności. Na czoło wybiły się przedewszystkiem trzy artykuły, a mianowicie w „Dzienniku Narodowym“ (nr. 66 z 9/IV), „Kurjerze Łódzkim“ (nr. 97 z 8/IV) i „Rzeczypospolitej“ (nr. 151 z 4/VI).

Spis książek szkolnych dla gimnazjum państwowego na rok szkolny 1922/23, podany w części urzędowej „Bibljografji Pedagogicznej“ (r. 1922, zesz. II str. 82—99, zesz. III str. 238—239) poleca do użytku szkolnego siedemdziesiąt dziewięć podręczników wydanych przez Książnicę Polską T. N. S. W. W szczególności wymienia ten spis 10 podręczników nauki religji, 7 języka polskiego, 3 języka angielskiego, 9 języka francuskiego, 3 języka niemieckiego, 18 języka łacińskiego, 7 języka greckiego, 6 nauki historji, 4 geografji, 11 matematyki i 1 nauk przyrodniczych.

PO ZAMKNIĘCIU NUMERU

W ostatniej chwili wyszło z pod prasy kilka nowych książek o których dodatkowo pokrótce donosimy, pozostawiając obszerniejsze omówienie do następnego numeru.

Adamczewski Stanisław. *Zbiór zadań i pytań z literatury polskiej dla uczniów szkoły średniej.* Część pierwsza. Wieki XVI i XVII. Lwów — Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Drukarnia Udziałowa, Lwów. 1922. 8⁰, str. 274.

Zadaniem książki Adamczewskiego jest „stać się przy nauczaniu literatury tem w ręku ucznia szkoły średniej, czem w swoim zakresie są już oddawna zbiory zadań matematycznych“. Ma ona obok ułatwień opanowania przedmiotu, nauczyć myśleć, porównywać, obserwować, wyciągać wnioski, wyrabiać w uczniach własne przekonanie. Ma ona również ułatwić technikę nauczania przez danie uczniowi możności pilniejszego śledzenia toku pracy, oszczędzić czasu na dyktowanie zadań, ma ona zapobiedz również powierzchności w robieniu rozbiorów literackich.

Podręcznik Adamskiego odda nieocenione usługi zarówno uczniom przez ułatwienie i pogłębienie ich pracy, jak i nauczycielom, przyczyniając się do wyrobienia w uczniach zainteresowania przedmiotem, do wytworzenia w klasie odpowiedniej i pożądanej atmosfery.

Bartel Kazimierz Dr (profesor politechniki lwowskiej). *Geometrja wykreślna.* Wydanie drugie, poprawione i uzupełnione z 584 rysunkami w tekście. Lwów — Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Wykonano w zakładzie drukarskim „Grafia“ we Lwowie. 1922. 8⁰, str. 4 nlb. + 427 + 1 nlb. + VI + 2 nlb.

Wobec wyczerpania w bardzo krótkim czasie pierwszego wydania Geometrji wykreślnej, opracował prof. Bartel drugie rozszerzone i zmienione wydanie. Zarówno układ dzieła jak opracowanie materjału uległy zmianie, rozdział o perspektywie środkowej został usunięty, inne rozszerzono i uzupełniono. Również rysunki zostały częściowo pozmieniane.

Gebert Bronisław i Gebertowa Gizela. *Opowiadania z dziejów ojczystych dla niższych klas szkół średnich.* Wydanie ósme, uzupełnione z 133 rycinami i 2 mapkami. Lwów — Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z drukarni Ludowego Spółdzielczego Tow. Wydawniczego Lwów. MCMXXII. 8 str. VIII + 216 + 2 mapy.

Zarówno nazwiska autorów, jak i liczba wydania są rękojmią wielkiej wartości niniejszego podręcznika. Autorowie, dbali o dobro korzystających z ich dzieł uczni, wprowadzili w obecnem wydaniu pewne zmiany i uzupełnienia podnoszą jeszcze bardziej wartość książki.

Gruszecka-Nitschowa A. *Podręcznik do nauki o Polsce.* Lwów — Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Z drukarni lud. spółdzielczego tow. wydaw. we Lwowie. MCMXXII. 8⁰, str. 204.

Plan niniejszej książki został zaakceptowany przez zjazd nauczycieli seminarjów nauczycielskich w Wejherowie, w lipcu 1920 r. Od tego czasu ukazało się kilka prac omawiających ten sam temat, jednakowoż żadna z nich nie jest tak dobrze dostosowaną do uchwał zjazdu w Wejherowie jak praca Gruszeckiej-Nitschowej. Gruntowne ujęcie przedmiotu w łatwo zrozumiałym wykładzie, podawanie definicji w sposób zwięzły a łatwy do przyswojenia sobie, brak wszelkiego niepotrzebnego balastu, który obciążałby umysł ucznia, oto najważniejsze zalety nowego podręcznika. Jako najbardziej dostosowany do programów szkolnych, wyruguje on napewne wszystkie tego rodzaju podręczniki szkolne.

Librachowa Marja L. Dr. *Rozumowanie dzieci. Badania eksperymentalne nad dziećmi od lat dziewięciu do dwunastu.* Lwów — Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Drukarnia Lud. Spółdz. Tow. Lwów. 1922. 8⁰, str. 126 + 2 nlb. (Komisja Pedagogiczna Ministerstwa Wyznań Relig. i Oświecenia Publ. Nr. 2).

Praca Dr. Librachowej jest „próbą ujęcia na podstawie badań eksperymentalnych przebiegu myślenia poznawczego u dziecka, a więc rozumowania“. Oparta na długoletnich badaniach i eksperymentach, ma za cel dopomóc

nauczycielowi do unikania błędów, oraz do poszukiwania właściwych dróg i środków metodycznych, zgodnych z rozwojem myślenia poznawczego u dziecka.

Romer Eug. Prof. Dr. i Polaczkówna M. *Krajoznawstwo.* Podręcznik dla klasy pierwszej szkoły średniej.

Nazwiska autorów niniejszego podręcznika są dostateczną dla niego reklamą. Druk książki opóźnił się z powodu znacznej liczby ilustracji, jednakowoż w najbliższych dniach ukaże się ona na półkach księgarskich.

Stanowska M. (prof. de gymnase). *L'ami de la France. Première Partie. 4-ème année d'études.* Lwów — Warszawa. Książnica Polska T. N. S. W. Wykonano w zakładzie drukarskim „Grafia“ we Lwowie. 1922. 8 , str. 102.

Zupełny do niedawna brak podręcznika dla kl. V dotkliwie uczuć się dawał w sferach nauczycielskich przez szereg lat. Brak ten wypełnić wszechstronnie jest zadaniem powyższego podręcznika, pracy opartej na długoletniem doświadczeniu pedagogicznem, a uwzględniającej w całej rozciągłości wymagany program naukowy. Jako cele dyktatyczne postawiła sobie autorka: 1) podać teksty odpowiednie do nauki o Francji). 2) Ułatwić uczniowi wypowiedzenie się ustne i pisemne na tle przeczytanego. 3) Zapomocą pytań odpowiednio rozmieszczonych ułatwić powtórzenie gramatyki. 4) Przyzwyczaić ucznia do dawania objaśnień w jęz. francuskim. Zgodnie z tym założeniem, autorka podaje:

1) Umiejętnie dobrane teksty o Francji, stolicy, (prowincją szczegółowo zajmuje się II część podręcz.: „L'ami de la France“ będąca w druku) o wybitnych ludziach i ich czynach.

2) Objaśnienia wyrazów, tak pod względem leksykalnym, jak historycznym.

3) Pytania i plan do tekstów.

4) Pytania gramatyczne na tle przerobionego ustępu. Problemat zamierzony przez autorkę udało się rozwiązać pomyślnie. Ustępy treści poważniejszej, traktowane w sposób zajmujący i barwny, przeplatane są powiastkami, sceną z komedji, oraz wierszami nadającymi się do djalogu. Przy starannem wydaniu, obfite ilustracje stanowią pożądaną atrakcję dla młodzieży.

Stanowska M. *L'ami de la France. II partie. 5-me année d'études.* Podręcznik traktowany tą samą metodą co poprzedni. Przy nauce o Francji uwzględnione są szeroko tematy dotyczące prowincji, zwyczajów, uroczystości miejscowych, sławnych postaci i ciekawych epizodów historycznych. Przytem znajdują się dłuższe i najwięcej charakterystyczne ustępy z komedji klasycznej. Każdy tekst opatrzony jest objaśnieniami, planem i pytaniami obejmującemi naukę składni. Podręcznik ilustrowany starannie.

WYDAWNICTWO I NAKŁAD „KSIĄŻNICY POLSKIEJ" TOWARZYSTWA NAUCZYCIELI SZKÓŁ WYŻSZYCH
REDAKTORZY: DR JAN PIĄTEK I EMIL ŻYCHIEWICZ. REDAKTOR ODPOWIEDZIALNY EMIL ŻYCHIEWICZ
ZAKŁAD DRUKARSKI „GRAFJA", LWÓW, CHORĄŻCZYZNA 27